

naš tednik

LETO XXXI. — Številka 34 23. avgusta 1979 Cena 4.— šil. (5 din)
Poština plačana v gotovini Celovec P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

ZDA: bo z Youngom padel tudi Carter?

O odstopu ameriškega veleposlanika v OZN Andrewa Younga se v Washingtonu še naprej zelo veliko govori, ne toliko o samem odstopu, kot o tem, kakšno je pravzaprav ameriško stališče in kakšna bo bodoča politika Washingtona do palestinske osvobodilne organizacije.

Sami razlogi za Youngov odstop so zdaj za vse bolj ali manj obrobni, njihovo osnovo pa vsekakor tvorijo odnosi ZDA s PLO. Zaradi tega je predsednik Carter, ki je sprejel odstop svojega, kot je dejal, „najboljšega“ sodelavca in člana vlade, zašel v velike politične težave. S samim odstopom se pravzaprav ni rešilo ničesar, če izvzamemo popuščanje pritisku Izraelcev in običajno zadovoljevanje diplomatsko-protokolarnih norm. S

sprejemom odstopa je Carter zbudil ogorčenje v arabskem svetu. S tem svojim korakom pa predsednik ni prepričal niti samih Izraelcev, ki še naprej odkrito sumijo, da se ameriška politika do PLO začneja spreminjati.

To pa je tudi stvar, za katero se je Young na svoj način zavzemal. Zelo so ogorčeni tudi ameriški črnici, saj odhaja iz vlade njihov najvplivnejši predstavnik, katerega kvalitete kot dobrega Carterjevega sodelavca in politika ter diplomata tukaj nihče, tudi tisti, ki sprejemajo njegov odstop, ne spodbijajo.

Z Youngovim odhodom pa je Carter spodbudil tudi različne dvome med državami „tretjega sveta“, posebno v Aziji in Afriki, saj ne vedo zanesljivo, kakšna bo bodoča ameriška politika do držav v

razvoju. Če ne drugega, se je Young vsaj posrečilo, da je pri njih dosegel zaupanje v svojo državo in sprožil misel, da se ameriška politika do njih začneja spreminjati, postaja konstruktivnejša, k čemer težijo tudi neuvrščene države — članice OZN. Zato bosta zdaj predsednik Carter in njegova vlada morala biti zelo aktivna na politični in diplomatski fronti, da bi vsaj ublažila ali po možnosti posledice, ki jih bo nujno povzročil Youngov odstop.

Kar pa zadeva samo ameriško stališče do PLO, po nekaj dnevih Youngovega odstopa ostaja prepričanje, da Young ni delal na lastno pest. Ne le njegovi, ampak mnogi drugi ameriški stiki s Palestinci, znani ali javnosti prikriti, potrjujejo to tezo.

KEL: slovenska manjšina ima pravico do novih impulzov!

Od vsega začetka je jasno, da Koroška enotna lista (KEL) pri naslednjih deželnozborskih volitvah nima izgledov za doseg mandata. Koroška SPÖ je ob nemem strmljenju ostalih dveh strank v deželni zboru poskrbela, da so koroški Slovenci prišli ob še eno pravico: namreč tudi na deželni ravni imeti pravico do samostojnega in neodvisnega soodločanja. Po novem volilnem redu je tudi to pravico doletela ista usoda kakor marsikatero drugo: je samo še papirnata. Na prvi pogled bi kdo rekel, da je kandidatura nesmiselna.

Toda: spremenjeni pogoji zahtevajo spremenjene ukrepe. To velja tudi za nas koroške Slovence pri naslednjih deželnozborskih volitvah. Pod spremenjenimi pogoji ne razumemo morda kakšnega čudežnega preokreta koroške uradne politike do manjšin — ne, ta politika je še vedno ista, je zacemen-

tirano protimanjšinska in bo še v naprej skrbela, da manjšina ne bo prišla čez noč do svojih pravic.

Vendar je ravno sprememba volilnega zakona spet enkrat vzbudila zavest, da je obstoj manjšine pravzaprav eden od osnovnih elementov demokracije, merilo demokracije razvisti družbe v deželi. Ravno manjšine morejo veliko prispevati k demokratičnemu razvoju družbe. Koroški Slovenci to hočejo. Hkrati s tem pa hočejo tudi opozoriti, da je stvar — tokrat narodne — manjšine stvar vseh demokratično mislečih v deželi. Kajti danes so manjšina Slovenci. Jutri morda kakšna druga skupina, kateri preti odvzem demokratičnih pravic, ker so pač manjšina in ker večina razpolaga nad več kot 50 procenti in s tem že misli, da so vse odločitve večine demokratične. — Koroški Slovenci so s tem mišljenjem našli nove zavez-

nike ter jih najdejo v vedno večji meri. Vedno več je ljudi, ki so postali navzlic temu razvoju zamišljeni.

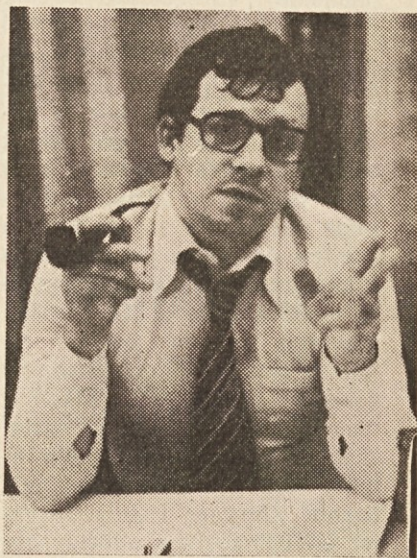
Da je narodnostni konflikt predvsem tudi socialni konflikt, je obče znano in se je spet enkrat v svojo jasnost pokazalo na primeru Rebrca. Prav rebrški delavci so eno leto dolgo doživljali, kako se je na njihovih hrbtih igrala politična igra, kdo bo taktično bolje postopal. Zelo jasno so rebrški delavci spoznali, da precej časa mnogim politikom niso bili pri srcu v prvi vrsti njihova delovna mesta, temveč drugi oziri.

Vso to povezanost ene manjšine z drugo — bodočo — manjšino ter sploh povezanost narodnostnega in socialnega vprašanja in zatiranja spoznava vedno več ljudi, ki se kljub močni politiki strankinih knjžic v Avstriji in na Koroškem niso odvadili misliti samostojno.

Vseeno, ali je njihova povezava s stranko bila tesna ali vedno bolj rahla, spoznavajo, da jih pravzaprav strankarsko vodstvo razočara in skušajo iskati nove poti in perspektive za demokratično uresničitev — tudi preko strankarskih taborov. Precej pa je tudi takih, ki jim avstrijska strankarska družba ne da ničesar.

Kot manjšina so koroški Slovenci vsekakor legitimirani, da dajejo nove impulze za vsedružbeni razvoj. Predvsem sprva v obliki obširne in temeljite diskusije. Da je koroška demokracija v slepi ulici, spoznava vedno več ljudi tudi izven koroške dežele.

Koroška enotna lista (KEL) bo vsekakor pred volitvami, predvsem pa po njih prispevala svoje k poglobitvi te diskusije. To je tudi glavni cilj samostojnega nastopa. Dolga bo ta pot in vodila naj bi k drugim ciljem, kakor jih trenutno nudijo večinske stranke.

Tako ga vsi poznajo: Karel Smolle, prvi kandidat KEL

Wagner ponovil: Ogris ni 21., ampak 27. kandidat!

- Deželni glavar Leopold Wagner je v intervjuju za svoj strankarski dnevnik ponovno poudaril, da Hanzi Ogris kandidira na 26. ali 27. mestu. V preteklosti namreč so nekateri pisali, da kandidira na 21. mestu.
- Wagner je dejal, da SPÖ svojih kandidatov ne imenuje po pripadnosti k kakšni narodni skupnosti, temveč po primerenosti in po tem, če so kandidati pripravljeni priznavati se k načelom politike SPÖ in k njenemu programu.

Berlinski list o koroških Slovencih

Berlinski dnevnik „Die Tageszeitung“ je pred kratkim objavil obširen članek o trenutnem nezadovoljvem položaju Slovencev na Koroškem. Povod za članek je bilo pismo Narodnega sveta koroških Slovencev novoizvoljeni predsednici evropskega parlamenta Simonu Veil.

Časopis citira osrednjega tajnika NSKS Filipa Warascha, ki je dejal, da se avstrijska manjšinska politika omejuje na konserviranje, kar pomeni asimilacijo. Slovenci namreč nimajo pravih možnosti, da bi prihodnost sami oblikovali. — Glede ugotavljanja manjšine leta 1976 piše „Die Tageszeitung“, da je koroški rezultat bil tako skurilen, da je blamiral avstrijsko vlado do kosti.

Določila o manjšinski zaščiti sama še ne zadoščajo za uveljavitev resnične enakopravnosti v deželi.

Na Koroškem dejanske enakopravnosti ni. Del prebivalstva — predvsem slovenska narodna skupnost še vedno pogreša upoštevanje načel in določil, ki so zapisane

Warasch: Pahr govori neresnico (str.2)

v mednarodnem dokumentu in jih je tudi Avstrija prevzela v svojo ustavo. Teh načel in določil niti Avstrija, niti Koroška ne upoštevat.

V letih od leta 1975 so prišli na koroške Slovence ugotavljanje, odvzem in skrajšanje itak že maloštevilnih pravic, politični procesi in še precej drugega. Kljub temu: program KEL 1975 je tudi tokrat eno od izhodišč volilnega boja.

1975 - 1979: daljnovidnost ideje in programa Koroške enotne liste KEL

● Bivanje dveh narodov v deželi že od nekdaj daje koroški družbi posebno obeležje. V zgodovini je bil ta skupni življenjski prostor mnogokrat predmet vzajemnih prizadevanj, pogosto pa tudi torišče medsebojnih spopadov. Nikoli ni manjkalo sil, ki so skušale rešiti konflikte z zlorabo večinske pozicije in nasiljem. Tak „rešitvi“ se je številčno šibkejša narodna skupnost po vsej pravici vedno odločno upirala.

Napetosti nastale v preteklosti so tudi še danes dejavne; pojavljajo se zaradi tega, ker odločilni politični dejavniki v deželi, sledeč le volilno-taktičnim ciljem, doslej niso našli znosnega odgovora na odprta družbena vprašanja. Logična posledica tega je med drugim tudi nerešeno narodno vprašanje. Manjšina je tem dejavnikom pogosto zaželen grešni kozel, ob katerem izživljajo svoje agresije po neuspelem spoprijemu s problemi, in zaželen prilika, da odvajajo pozornost prebivalstva od konfliktov na socialnem in gospodarskem področju.

Prave rešitve in sprostitev ne more biti, dokler bo manjšinsko vprašanje strankam, zastopanim v

deželnem zboru, še in še predmet izigravanja in medsebojnih obračunov. Pomanjkanje volje rešiti odprta vprašanja v zadnjih desetletjih je pripeljalo do današnjega položaja, da imajo v deželnem zboru zastopane stranke izrazito negativen odnos do Slovencev v deželi. Te splošne slike posamezne drugačne izjave politikov ne morejo spremeniti.

Za zdaj od teh strank ni pričakovati, da bi hotele ali bile sposobne rešiti narodnostno vprašanje, kar očitno zavira in preprečuje zdrav razvoj političnega, gospodarskega, socialnega, kulturnega in sploh družbenega življenja na Koroškem. Te stranke še zmeraj niso pripravljene s korenitimi posegi omogočiti in sprožiti proces prave demokratizacije in pomirjevanja.

Te nadvse aktualne misli so sestavni del programa Koroške enotne liste za deželnozborske volitve 1975. Te besede v zadnjih štirih oziroma petih letih ničesar niso izgubile na aktualnosti ter so slej ko prej pravilna ocena političnega dogajanja v deželi. So pa tudi dokaz za daljnovidnost programa in ideje KEL.

Da bo vprašanje demokratizacije

koroške družbe eden od osrednjih problemov naslednjih let, je prav tako že zapisano v programu KEL iz leta 1975. Namreč, da je odnos do manjšine merilo za odnos do demokracije. Takole piše program iz leta 1975:

- Popuščanje vodilnih političnih sil nemškonalninalnim krogom ogroža demokracijo in socialne pridobitve na vseh področjih,
- kajti boj protislovenskih sil je v bistvu boj proti demokratičnim načelom in silam. Odločno prizadevanje za narodno enakopravnost Slovencev na Koroškem in za dosledno izpolnitev 7. člena nima nič skupnega s katerimkoli nacionalizmom ali šovinizmom, temveč je boj za izpolnitev ustave in borba za dosledno demokracijo.
- Iskrena želja po miru v deželi, ki je možen samo ob izpolnitvi določil v zaščito manjšine, nas združuje z vsemi miroljubnimi nemškogovorečimi sodeželani proti zlorabi formalne demokracije, ki uveljavlja le voljo večine brez ozira na interese šibkejših.
- Prizadevanje za mir v deželi je hkrati tudi doprinos k miru v svetu.

Čeprav uradna iranska agencija zatrjuje, da je v deželi mirno, pa se upori Kurdov ob iraški meji nadaljujejo. Menda so očistili še zadnje kurdske oporišče v Pavehu, obračunati je treba samo še s Kurdi, ki so se umaknili iz mesta.

Toda medtem ko v kurdijskih mestih Mehabadu in Pavehu po vsem videzu vlada mir, so se razširile nove vznemirljive novice o Kurdi in njihovih spopadih s „čuvaji revolucije“ in iranskimi revolucionarnimi silami. Tokrat je prišlo do kurdskega upora v mestu

Sanandadž, 80 kilometrov vzhodno od Paveha.

Iranska agencija poroča, da je Homeini vladi in armadi ukazal, da z vsemi razpoložljivimi silami zaduži upor v Pavehu, v zahodni provinci Kermanšah. Mesto je 40 kilometrov od iransko-iraške meje, v njem pa je, kot je sporočil iranski radio, ujet tudi podpredsednik iranske vlade Mostafa Čamran, ki so ga poslali v mesto, v ka-

terem živijo Kurdi, da bi napravil red.

Iranski verski voditelj, ki je pred kratkim govoril kot glavni poveljnik vojaških sil države, je vlado in armado obtožil, da nista bili zadosti energični, kar se tiče akcije v Pavehu. Če v naslednjih 24 urah takšnih akcij ne bo, bosta za to odgovorni armada in žandarmerijske sile, je poudaril Homeini, pri čemer je še dodal, da je ukazal vsem razpoložljivim silam, da se brez oklevanja spravijo na Paveh, ne da bi čakale na nadaljnja navodila.

S takšno odločnostjo je Homeini opravičil svojo „samokritiko“, ko je pred okoli 300 tisoč zbranimi ljudmi v Komu, ob „dnevu Palestine“, izjavil, da niti vlada, armada in niti ne druge organizacije niso bile „zadosti revolucionarne“, temveč so dopuščale „zarote, ki so slabile islamsko revolucijo“.

Ko pa je govoril o dogodkih med Kurdi, je dejal, da so „to zarotniki iz vrst nevernikov in da jih je treba surovo kaznovati. Če armada in žandarmerija ne bosta ostro ukrepali proti njim, bomo z njimi obračunali sami,“ je poudaril Homeini.

Dva manjšinska politika umrla

Te dni je umrl podpredsednik Federalistične unije evropskih narodnih skupin (FUENS) Jes Schmidt, star šele 63 let, pripadnik nemške manjšine na Danskem se je že kot gimnazijec udejstvoval za svojo narodno skupnost in postal novinar. Zadnja leta je bil glavni urednik nemškega glasila na Danskem „Der Nordschleswiger“. Politično je bil Schmidt parlamentarec na listi centrskih demokratov ter tudi zastopnik pri Združenih narodih. — Lani je v svoji funkciji pri FUEV obiskal tudi Koroško ter Gradiščansko.

Še en zastopnik nemške manjšine je umrl: južnotiroolski poslanec dr. Hugo Gamper. Po poklicu je bil odvetnik, v šestdesetih letih je bil branilec v političnih procesih, župan, deželni poslanec in od leta 1976 naprej poslanec v rimskem parlamentu na listi Südtiroler Volkspartei.

Homeini hoče zlomiti Kurde

Ajatola Homeini pa je izjavil, da je v Iranu treba uvesti enostrankarski sistem ali pa legalizirati dve ali tri dobre stranke, druge pa prepovedati.

Svet revolucije v Iranu je danes že prepovedal delo kurdske demokratske stranke. Iranski državni radio pa je sporočil, da so ustrelili 11 Kurdov, ki jih je ujela armada med boji pri Pavehu. Ustrelili da so jih tudi zaradi „korupcije in vojne proti Bogu in njegovim predstavnikom“.

Romunski eksperimenti

Romunski državni in patrijski predsednik Nicolae Ceausescu je z ukrepom glede bencina potrdil še stare zahteve: razpust vojaških zvez, znižanje števila vojaščin in omejitev izdatkov za oboroževanje. Že ob koncu zadnjega leta je zbudil pozornost, ko je znižal vojaški etat in ta denar odmeril sredstvom za povišanje družinske doklade.

Ponovitev svojih zahtev ob času, ko so odnosi do ostalih držav Varšavskega pakta dosegli najnižjo točko zaradi Ceausescove odredbe, da se bencin proda turistom ostalih socialističnih bratskih držav samo za zahodne devize, potrjuje trdovratnost njegove poti, do neomejene suverenosti Romunije. Devizna odredba spodkopava osnove vzhodnega gospodarskega področja in njegove strešne organizacije COMECON, zahteve po omejitvi izdatkov za oboroževanje pa je neke vrste dvom v principu enotnosti Varšavskega pakta. Kot kažejo jezne reakcije vzhodnega Berlina, Prage, Varšave in Budimpešte, je to za vzhodne države in za njeno vladno moč Sovjetske zveze precej neprijetno.

Politične in ekonomske posledice romunskih ukrepov in zahtev na vzhodne države so dvovrstne. V vzhodnih državah so transakcije v zahodnih devizah ali v zlatu običajne, to dokaže tudi poročilo internacionalne banke.

Nazadovanje zamenjave blaga med Romunijo in Sovjetsko zvezo je v prvem polletju 1978 v rublih 90 milijonov, to je približno ena desetina. Delež izdatkov na bruto-socialnim produktu Romunije znaša 1,8 procentov ali 38 US-dolarjev. Romunec izda za orožje samo desetino tega, kar izda državljani Sovjetska zveza in samo petino te-

ga, kar da vzhodni Nmec za orožje. Ceausescu pa hoče še manj izdatkov za orožje, ker je Romunija potrebovala za uvoz nafte iz OPEC precej več dolarjev. To je tudi nekako opravičilo pri vzhodnih turistih, zakaj zahtevajo za bencin zahodne devize. Pred tem namreč je Ceausescu tožil, da SZ noče dobavljati nafte Romuniji, medtem ko druge vzhodne države dobivajo še več nafte.

Kljub temu pa so ekonomske posledice samohodov Ceausescu in protiukrepi vzhodnih držav v znosni meri. Saj Moskva še ni reagirala oficialno na devizni bencinski ukrep, čeprav so gotovo prizadeti motorizirani Sovjetski turisti.

Druge vprašanje so politične posledice samohodnika Ceausescu na vzhodne države. Do sedaj je svoj politični riziko vedno točno kalkuliral in ga vedno prilagodil izključno Sovjetskim reakcijam. Kako dolgo pa se bo Sovjetska zveza lahko zaprla jezi svojih satelitov zaradi Romunije, pa bo gotovo odločil Kreml.

Škodoželjni komentari na Zahodu: ko gre za nafto, se konča bratstvo socialističnih držav.

Proti odporu — moralin proti Marcuseju

V svoji glosi „Marcuse in manjšine“ v nedeljski Kleine Zeitung je istovetil Heinz Stritzl „naravno pravico zatiranih manjšin do upora“, kakor je to formuliral Herbert Marcuse, s pozivom k nasilju ter spet enkrat spravil koroške Slovence pred očmi javnosti v bližino političnega nasilja. Če sta za Stritzla pravica do upora ter pozivanje k nasilju eno in isto, potem je to njegova zadeva. Za koroške Slovence pomeni pravica do upora: upor proti protiučustavnim zakonom (kakor je to zakon o narodnih skupinah, ki je nastal brez sodelovanja prizadetih in proti volji prizadetih, pod pritiskom Kärntner Heimatdiensta ter ob učinkovitem sodelovanju koroških deželnih politikov, ki jih KHD indirektno vodi) ter proti protiučustavnim ukrepom oblasti (kakor štetje manjšine); ta upor temelji na avstrijski ustavi ter meri na njeno izpolnitev in spoštovanje. V tem smislu je treba razumeti tudi uporabo izvenzakonskih sredstev, ki jih je imenoval Marcuse: kdor resno misli z ustavo, ne more delovati znotraj protiučustavnih zakonov.

Stritzlovo namigovanje, da bi to bilo pozivanje k sili, je istočasno naperjeno proti Marcuseju kakor tudi proti slovenski narodni skupnosti in je nadaljnji primer spretnega in rafiniranega

načina, kakor on, Stritzl, dela svojo točno usmerjeno narodnostno politiko zadaj za očitno pohlevno jezikovno fasado: namigovanja v obleki moralnega poučevanja. Naj bi raje namesto tega pozorneje bral svojega Marcuseja.

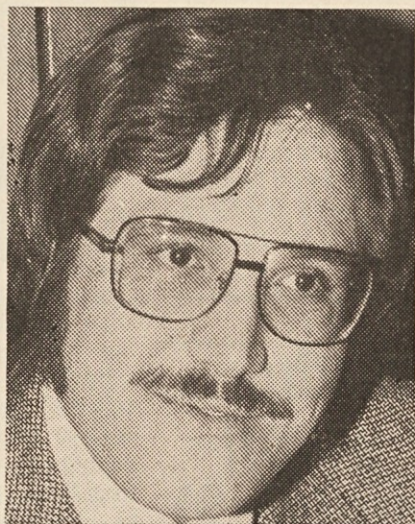
Ker je Heinz Stritzl že tako občutljiv proti sili, mu je treba v tej zvezi dati še en namig: kakor je možno razbrati iz njegovih glos v preteklih letih, očitno ne pozna glasila Heimatdiensta „Ruf der Heimat“. Ta list naj bi bral — in potem bi imel za serijo materiala za takšne glose. Ta list mu je tudi lažje dostopen: napisan je v nemščini — v nasprotju z „Našim tednikom“ —, razen tega je jezikovno bolj preprost kakor besedila Herberta Marcuseja. Heinza Stritzla pa je zaradi njegovih glos treba tudi pohvaliti.

V svoji vnemi opozarja na vzgledno manjšinsko politiko v Jugoslaviji — v nasprotju s tisto na Koroškem. Posebna zahvala pa mu velja za opozorilo, da danes na južnem Koroškem akceptirajo dvojezične napise. Naj bi iz tega opozorila izhajal signal? Se bo morda Heinz Stritzl odslej zavzemal za to, da bodo dvojezični napisi postavljeni tudi tam, kamor bi po državni pogodbi sicer že zdavnaj spadali, pa še vedno ne stojijo?

tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov kome

FILIP WARASCH:

Poparjena avstrijska politika

„Rešitev manjšinskega vprašanja, ki velja za mednarodno ugledno, smo načrtovali in dosegli v sodelovanju z manjšino,“ je v razgovoru s koroško socialistično KZ zatrjeval avstrijski zunanji minister Willibald Pahr. Bilo bi lepo in prav, če bi bilo to res. Toda nasprotno: avstrijski zunanji minister ni govoril resnico, še več, namenoma je povedal avstrijski in mednarodni javnosti neresnico! Kot zastopnik uradnega kanclerja pri razgovoru delegacije koroških Slovencev z „eksperti“ treh v parlamentu zastopanih strank namreč prav dobro ve, da smo se mi prav do zadnjega borili za skupno in vzajemno rešitev in bi jo na materinski dan leta 1976 skorajda našli, če se ne bi take rešitve zbal zastopnik koroške SPÖ z današnjim zunanjim ministrom Pahrom vred in predala

dokončno rešitev koroškim strankam, ki so, kot znano, odločile v duhu in smislu koroškega Heimatdiensta.

Avstrijski zunanji minister je poleg tega zastopal — kakor tudi drugače — mnenje, da je manjšinski problem na Koroškem „jasno in popolnoma“ rešen. Ta trditve se ujema tudi z izjavo zvezne vlade v letošnji vladni izjavi.

Torej je jasno, da je člen 7 za uradno Avstrijo pokopan. Po tej logiki se dajo obrobni problemi — v kolikor sploh nastajajo — reševati v tako imenovanih „sosvetih“, ki bi pa po sedanjih izkušnjah imeli spet le nalogo, da stvari zavlačujejo, nikakor pa ne rešujejo.

In končno je Willibald Pahr našteval še odnose s sosednjimi državami. Dočim ima Avstrija po besedah njegovega zunanjega ministra z Zvezno republiko Nemčijo, Švico in tudi Madžarsko odnose brez problemov, obstajajo v zvezi z Češko problemi in ovira odnose z Italijo južnotiroolski manjšinski problem, odnosov s sosedno Jugoslavijo očitno sploh nima... Jugoslavije v tem sklopu, poleg malega in nepomembnega Liechtensteina, namreč sploh ne imenuje.

Izpovedi iz razgovora zunanjega ministra Pahra o slovenski manjšini na Koroškem in odnosih z Jugoslavijo niso le dokaz za nezaslišano prevzetnost našega zunanjega ministra, marveč spadajo v kontekst dolgoletne in dolgoročne avstrijske zunanje politike. V dveh točkah to pomeni, da

- se bo republika Avstrija zavedala svojih obveznosti do slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem le tako dolgo, dokler bodo aktivne in glasne prizadete manjšine in bo „zaščitnica“ obeh manjšin — Jugoslavija nenehno opozarjala Avstrijo na obveze iz avstrijske državne pogodbe. Iz te ugotovitve sledi,
- da smatra Avstrija Jugoslavijo le tako dolgo za upoštevano vredno sosedo, dokler je treba z njo reševati

konflikte. Od stare Avstrije je očitno tudi glede na odnose z Jugoslavijo oziroma posameznimi narodi Jugoslavije prevzela načelo divide et impera. Preziranje ene države sosede ob naštevanju vseh drugih, s katero ima Avstrija poleg specifičnih problemov tudi vsestranske odnose, ima v diplomatskem jeziku prav gotovo svoj pomen.

Skoraj bi pozabil: ko je šlo v razgovoru za vprašanje glede problemov z nemško manjšino v Južnem Tirolu, je našel zunanji minister Pahr takoj pravilni odgovor, ko je rekel, da gre tam še vedno za osnovne probleme glede uporabe nemškega jezika pri uradih in sodiščih. Neglede na to, da bi bili koroški Slovenci čez mero srečni in veseli, ako bi smeli uživati tiste pravice na področju uporabe jezika, ki jih uživajo južnotiroolci danes, bi se dalo svetovati našim politikom, naj ob naslednjem srečanju z Italijani predlagajo, da bi le-ti dali manjšini v Južnem Tirolu vse tiste „pravice“, ki jih mi uživamo na podlagi „najboljšega manjšinskega zakona tega sveta“, namreč zakona o narodnih skupinah.

Brez dvoma bi Južni Tiroolci omenjeni zakon z vsemi tozadevnimi nasveti vred nemudoma vrnili dunajski vladi.

Priilike, vrniti zakon dunajski vladi, koroški Slovenci sicer nimamo, imamo pa možnost, da se upremo vsem načrtom, ki merijo na to, da bi manjšino utišali. Nena-zadnje tudi s pomočjo volitev v deželni zbor, kjer bomo podprli KEL kljub temu, da so s spremembo volilnega reda onemogočili vsem manjšim skupinam učinkovito zastopstvo v deželnem zboru.

Mi smo kovači svoje lastne usode; mnogo je možnosti, da se upremo diktatu — diktatu preštevanja, diktatu zakona o narodnih skupinah, diktatu sosvetov, diktatu manjšini sovražnega volilnega reda, diktatu prepovedi slovenske besede in slovenskih prirediteljev po naših občinah — in dosežemo, da bosta poparjena Pahr in njegova politika!

„Karpoš“ na Zilji: pogovor z domačini

NAŠ TEDNIK se je pogovarjal z udeleženci folklorne večera v Šmohorju pri Zilji.

Lea Kuševska, direktorica pionirskega doma in folklorne skupine Karpoš iz Skopja: Skupina dela več kot 30 let. Nastopa povsod v Jugoslaviji. Bili so že v Franciji, Italiji, Avstriji, v Nemčiji, Danskem, Švedskem. Zdaj pa smo pri Vas v Avstriji. Naši otroci so poprečno stari 12 do 13 let, skupina pa šteje nad 120 članov, od katerih je danes z nami 33 otrok.

NT: Je Vaš pionirski dom neka izvenšolska ustanova?

Kuševska: V svojem prostem času so otroci pri nas. Vsak dela to, kar pač hoče, kar se mu ljubi in za kar je pač nadarjen. Imamo tudi mednarodni klub „mladi ambasadorji“ in baletno skupino, literarni krožek, razne orkestre, zabavne in narodne. Največje zanimanje pa je za folkloro.

NT: Te dni greste oziroma se peljete na Dunaj?

Kuševska: 10 dni bomo nastopali na mednarodnem festivalu, ko praznujemo zdaj skupaj vsi narodi mednarodno leto otroka. Tam nastopamo iz Jugoslavije samo mi kot folklorna skupina poleg beograjske filharmonije in pevske skupine iz Pirana.

NT: In kdo vabi na ta festival? Saj že veste, da na Koroškem niste bili povsod dobrodošli.

Kuševska: Vabi nas avstrijski organizator in naše nastope bodo snemali in oddajali tudi na „evroviziji“ in „interviziji“.

NT: Kaj pravijo domačini k prireditvi?

Mag. Urban Popotnik, Bistrica na Zilji: Zelo lepo je bilo, samo škoda, da ni bilo več ljudi. Večkrat bo pač treba narediti na Zilji tako ali podobno prireditve.

Rudi Safran, župnik iz Melvič: Danes je bilo res zelo lepo. Pravo doživetje za nas tukaj na Zilji. Takšnih prireditev želimo še več.

Gospa Zankl, Pazrijsko jezero: Zelo veseli smo, da so prišli k nam na Ziljo, še pridite!

Franc Wutti, Dule ob Pazrijskem jezeru: Na Zilji smo pač le bolj podvrženi asimilaciji, zato bi želeli, da bi večkrat prišli k nam s kakšno prireditvijo. Tudi naši koroški rojaki naj se enkrat tukaj javijo, da bomo imeli zveze. Upamo, da bomo sami tudi ustanovili kulturni klub, ki bi potem organiziral prireditve pri nas, da se bodo na-

ši gostje in tudi domačini bolj in bolj seznanili z našo slovensko kulturo.

Gospa Jank, Dule: Zdi se mi, da je skoraj preveč za nas vsakega. To je svetovno znana skupina, Šmohor pa le premajhen kraj za to. Mi ne vemo, kako mi tu zraven pridemo, v tem majhnem kotu, k takšni reči. Videla sem v Celovcu LADO, to je v tem smislu. To ne vidiš vsak dan, pa ne tu pri nas, mi smo premajhen kot tu. Lepo bi bilo, da bi nam pripeljali tudi skupine, ki rastejo pri nas.

Niko Kriegl, Zahomc: Vese limo se, da je občina Šmohor dala radevolje dvorano na razpolago in da ni šla po zgledu Velikovca, ki tega ni storil. Zelo sem vesel, da je bila udeležba tako zadovoljiva, čeprav je bilo še prostorov praznih. Šmohor namreč ni najbolj posrečen kraj za takšne prireditve, ker morajo ljudje zelo daleč iti na prireditve. Naši ljudje so bili zelo zadovoljni s prireditvijo, ker kaj takega še niso doživeli.

NT: Kako pa je na Zilji z dvojezičnostjo v družinah?

Kriegl: Otroci pri nas že čisto majhni govorijo dva jezika. Veseli me, da pravzaprav že lepo število naših otrok govori oba jezika in je lepo opazovati, kako odgovarjajo tujcem na nemška vprašanja v nemščini, med seboj pa se pogovarjajo v slovenščini.

NT: Krščanska kulturna zveza je s to prireditvijo šla na Ziljo, v dolino, ki je še najbolj ohranila svojo pristno domačo folkloro, tu mislim na štehanje in rej pod lipo, skozi vse viharje časa. KKZ je tako rekoč nesla „sove v Atene“, kot to pravi nemški pregovor. Kako je, g. Kriegl, danes s to pristnostjo folklorne pri Vas na Zilji? Si je še ohranila svojo pristnost in domačnost in, če da, kje?

Kriegl: Edini kraj, kjer je še vse ostalo po starem, je pravzaprav Zahomc. Delno tudi še sosedna Bistrica, v vseh drugih krajih pa se ta naša folkloro uprizarja le še več v nemškem jeziku in niti ni podobna prvotni domači folklori.

NT: Kako pa je z mladino? Se še zanima za to folkloro ali pa jo ima bolj za turistično atrakcijo?

Kriegl: Mladina se seveda še zanima za to narodno blago, manj pa se zanima za pristnost, manj pa se zanima za pristnost, in žalost. Mladina, predvsem študentovska, bi se morala bolj zanimati za vse to! FK

Pred 1900 leti so utonili Pompeji: katastrofa, ki je ohranila mesto

Bilo je leta 79 po Kristusu. Rimsko cesarstvo je takrat že vladal cesar Tit (79—81), ki je malo poprej sledil svojemu očetu Vespazijanu (69—79). Isti Tit je leta 70 zavzel in razrušil sveti Jeruzalem.

Bilo je meseca avgusta. V okolici Neaplja, pod Vezuvom je bilo že dalj časa čutiti rahle potresne sunke. A nihče se ni preveč razburjal, kot piše rimski pisatelj in politik Plinij Mlajši (okoli 60—112) v pismu prijatelju, zgodovinarju Tacitu (okoli 55—120). Vajeni so bili namreč potresov v tistem kraju. Leta 63 je potres tudi močno opustošil bližnje mestce Pompeje. A prebivalci so mesto znova postavili. Obnovitvena dela so bila že skorajda končana.

Iz Vezuva se je začel dvigati grozljiv oblak. Bil je podoben gobbi, kot piše Plinij. Razcepil se je v več vej, bil zdaj bel in svetel, zdaj lisast in umazan, pač po tem, ali je v njem prevladoval dim ali pepel.

Tistega 24. avgusta 79 se je zgodila v južni Italiji ena najhujših naravnih katastrof, kar jih pomnimo v zgodovini teh krajev. Vezuv je bruhal in bruhal, metal pepel in kamenje, iz njegovega žrela je lila lava in pustošila, potres je rušil stavbe in spreminjal morsko obalo, začelo je močno deževati. Bilo je temno kot v najbolj črni noči, le ognjeni zublji, ki jih je bruhal ognjenik Vezuv, so zdaj pa zdaj razsvetlili noč.

„Končno se je tista gosta tema razredčila v nekaj dim ali meglo; zdanilo se je, tudi sonce se je posvetilo, a nekam zastrto kot ob mrku. Pogledom, še vedno boječim, se je vse nudilo spremenjeno in na visoko s pepelom pokrito, kakor bi bilo snežilo,“ piše Plinij proti koncu svojega pisma.

Posledice izbruha in potresa so bile strahotne. Vse je bilo pokrito s pepelom. Zasutih in za vedno uničenih je bilo več vasi pod Vezuvom, zasuti in uničeni pa sta bili tudi mesti Herkulanej in Pompeji.

Pompeji sicer niso bili tako hudo prizadeti kot Herkulanej, število človeških žrtev je bilo razmeroma majhno. Po katastrofi so se še vračali lastniki in odnašali, kar se je le dalo. Prihajali pa so tudi roparji, ki so pokradli, kar so le mogli.

Sčasoma sta utonili obe mesti v pozabo. V 18. stoletju pa so povsem slučajno odkrili obe mesti, najprej Herkulanej leta 1719, leta 1748 pa Pompeje. Pravo vstajenje sta doživeli mesti pa šele v 19. stoletju, ko so začeli načrtno izkopavati. Herkulaneja so izkopali le kako tretjino (ovira so nova mesta na naselja), Pompeje pa v celoti. Izredne zasluge za vstajenje Pompejev si je pridobil italijanski arheolog Giuseppe Fiorelli. Veliko dragocenih predmetov in mozaičkov so prenesli v neapeljski muzej. Najbolj znana talna mozaika sta verjetno „Cave canem!“ (Pozor, hud pes!), ki ga je videti v „Hiši tragičnega pesnika“, in pa „Aleksandrova bitka“. „Aleksandrova bitka“ je bila prvotno v „Favnovi hiši“, leta 1830 pa so jo spravili v muzej. Na mozaiku je upodobljen trenutek, ko kralj Aleksander Veliki naskoči pri Isu (333 pr. Kr.) perzijskega kralja Dareja III. in prebode nekega njegovih vojskovodij.

Pompeji so bili srednje veliko mesto; imeli so dve gledališči (eno za kakih 5000, manjše pokrito pa za kakih 1500 ljudi) in amfiteater za kakih 20.000 ljudi. Življenje je bilo zelo razgibano, največja privlačnost so bili vsekakor gladiatorski boji v amfiteatru. Seveda ni

manjkalo stenske propagande. Tako so odkrili tudi napoved, da se bodo tega in tega dne „borili gladiatorji edila Panse, med njimi Nitelij, ljubljenec meščanov. Tudi boja z zvermi ne bo manjkalo. Ob vsakem vremenu! Razpeta bodo jadra za sonce!“

Središče je bil tako imenovani Forum civile, 33 metrov širok in 157 metrov dolg. Obdan je bil s stebriščnimi lopami, tlakovan pa z velikimi kamnitimi ploščami. Na marmornatih podstavkih so stali kipi vladarjev in zaslužnih mož. Glavno, Jupitrovo svetišče je bilo na severni, ozki strani. V bližini je bila velika tržnica. Tudi term (javna kopališča) ni manjkalo. Seveda tudi ne primernih prostorov za razne druge potrebe meščanov. Po razkošnosti mestnih vil in utesjenosti drugih hiš lahko razvidimo, kakega stanu so bili lastniki in prebivalci. Kanalizacija za odvajanje deževnice in odplak iz hiš še ni

bila gotova (leta 63 po Kr. je mesto prizadel močan potres). Leta 1902 so našli pred mestnimi vrati bazen, ki je vodo najprej prečistil in jo nato razdelil na mestne vode. Velike hiše pa so imele lastne vodnjake. Ohranjene so številne stenske slike s prizori iz mitologije. Bolj zanimive so seveda slike s prizori iz vsakdanjega življenja, kako se npr. otroci igrajo, kako meščani kupujejo kruh, pecivo, čevlje, sukno, ali pa tudi, kako v šoli lenuha primerno kaznujejo.

Pompeji spadajo med najbolj zanimive privlačnosti v Italiji, ne samo za turiste, še bolj verjetno za zgodovinarje in starinoslovce. Kar je Vezuv leta 79 zasul, je hkrati „rešil“ uničevanja v naslednjih stoletjih. Kar so v Pompejih izkopali in odkrili, nam pomaga, da si lahko precej dobro predstavljamo, kako so živeli ljudje v starorimski dobi.

Zbrani ob jamboru

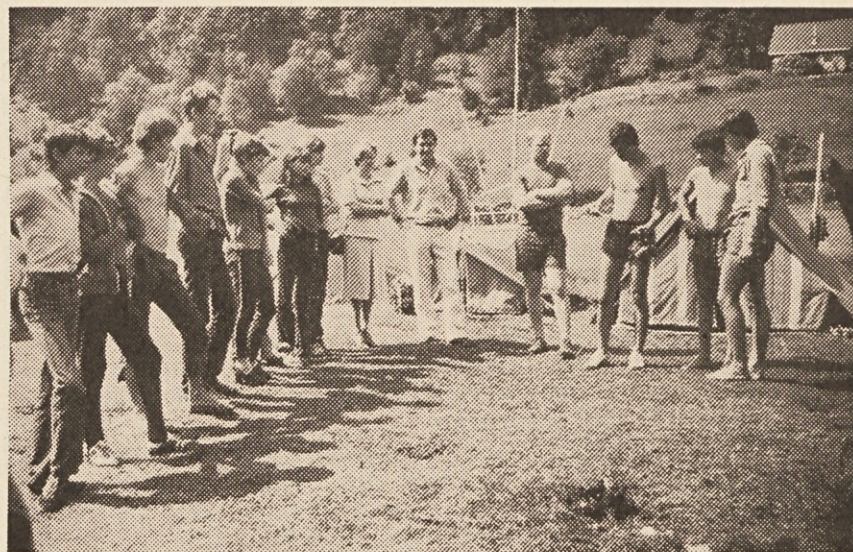
„Jambore, jambore, oh kako lepo je biti skupaj tu“. To je zvalo tržaške, goriške in koroške skavte in skavtinje, da so se zbrali za deset dni v mirni naravi pod Mangartom, da bi praznovali 2. slovenski zamejski jambore.

Po vseh celinah sveta se letos zbirajo mednarodne skavtske skupine na takšnih jamborejih. Vsi ti jamboreji mednarodnih skupin pa naj bi nadomestili 30. svetovni jambore, ki bi se moral vršiti v Iranu, pa je zaradi tamkajšnje politične situacije odpadel. Ker pa takšen svetovni jambore zahteva ogromne

nik podal na kratko poročilo o sedanjem delovanju organizacije in o perspektivah za bodočnost.

Koroški skavtje so nakazali na kratko vlogo skavtske organizacije na dvojezičnem Koroškem. Tudi niso zamolčali posamezna obdobja, ki niso bila preveč plodovita. Toda pogled za v bodočnost je poln upanja, saj hočejo z vsakim delom sigurno imeti tudi uspehe.

V ponedeljek sta s častnim obiskom počastila ves tabor nadškof Cocolin iz Gorice ter tržaški škof Bellomi. Tržaški škof je daroval sveto daritev in v svojem nagovoru

organizacijske napore, ga ni bilo mogoče kje drugje nadomestiti.

V letu 1920 so se v Londonu prvič zbrali skavtje s celega sveta k prvemu svetovnemu jamboreju, pri katerem je bil navzoč sam ustanovitelj skavtske družine Baden Powell. Pri tem srečanju, ki ga je on imenoval „Jambore“ je razložil, da beseda „Jambore“, ki je neznanega izvora, vsebuje angleški koren „jam — marmelada“. Marmelada mladih različnega izvora, poklica, narodnosti in vere.

Okoli 300 skavtov in skavtinj iz slovenskega zamejstva se je torej v zadnjem tednu julija utaborilo z namenom, proslaviti v okviru jamboreja razne obletnice (20. obletnica ustanovitve tržaških skavtinj in koroških skavtov ter 15. obletnica goriških skavtov).

Skupni tabor je bil razdeljen po posameznih podtaborih, ki so avtonomno izvrševali svoje programe, a se vključevali v razne skupne akcije.

V prvih dneh se je delo koncentriralo na postavljanje tabora, v sredo, 25. julija, pa je bila slovenska otvoritev 2. slovenskega jamboreja. Ob otvoritvi je vsak zastop-

jasno podal smisel in vrednote, ki obdajajo načela skavtske organizacije v času odtujitve do smotrnosti človeka.

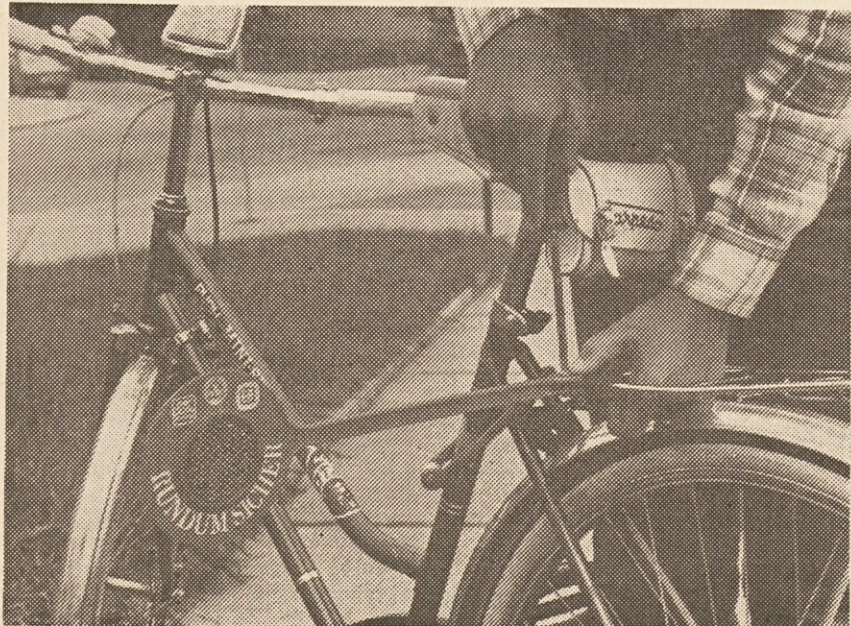
V sredo je sledil na skupnem programu tržaški večer ob tabornem ognju. Tržačani so v prvem delu pokazali razne scene iz narodnopolitičnega življenja slovenske narodnostne skupnosti na Primorskem. V drugem delu so v posrečeni obliki, s precej primesi komike nakazali značilnosti in probleme mesta Trsta in okolice. Taborni ogenj se je končal z duhovnim nagovorom in v vzdušju povezanosti se je večerni program končal.

Naslednjega dne je bil na vrsti goriški večer. V ta namen so si izmislili Goričani prijeten okvir. S plakati so vabili na „Veliki variete“, pozivali so, naj se udeleženci oblečejo čim bolj ekstravagantno. In res je vladalo v celotnem taboru že pred začetkom neko neopisno vzdušje. Takoj po pričetku tabornega ognja so gostitelji-Goričani ustvarili vzdušje vaškega praznika, ko so gostom ponudili „šam-

(Dalje na 5. strani)

Folklorna skupina Karpoš iz Skopja pri nastopu v Šmohorju. Ziljani si želijo še več in sploh rednih prireditev v njihovih krajih. Da bo kultura ohranjena.

Rundum sicher

RUNDUM SICHER — ein Beitrag zur Sicherheit der einspurigen Verkehrsteilnehmer im internationalen Jahr des Kindes.

Zu den Anliegen eines seriösen Versicherungsunternehmens gehört neben der raschen und unbürokratischen Erledigung der Schadensfälle auch die Schadensverhütung. So hat der Volksversicherungsdienst der Generali im Zusammenhang mit seinen Werbeaktivitäten eine bemerkenswerte Initiative zur Sicherheit der einspurigen Verkehrsteilnehmer ergriffen.

Der Trend zum Fahrrad in Verbindung mit einer immer dichter werdenden Motorisierung hat neue Gefahrenquellen hervorgerufen. Und meistens ist es der weitaus schwächere Radfahrer, der dabei zu Schaden kommt. Rundum ungeschützt, wünscht sich dieser einspurige Verkehrsteilnehmer einen „Rundum-Sicherheitsabstand“. Diesem Bedürfnis entspricht die Sicherheitskette für Radfahrer — kurz „WINK“ genannt — in hervorragender Weise. Sie verschafft dem Radfahrer einfach mehr Lebensraum, weil sie alle übrigen Verkehrsteilnehmer auf unübersehbare Weise zum Abstandhalten veranlaßt. Dies durch die auffällige Signalfarbe bei Tag und durch gut sichtbare weiße und rote Glasreflektoren bei Nacht.

Der auf dem Wink aufgedruckte Slogan „RUNDUM SICHER“ weist übrigens auf eine Werbekampagne des Generali-Volksversicherungsdienstes hin, der unter der Bezeichnung „VVD-Privat-Löwenschutz = Rundum Sicherheit für die Familie“ eine neue Versicherungskombination speziell für die private Sphäre anbietet. Der PRIVAT LÖWENSCHUTZ umfaßt die Sparten Leben, Unfall, Kranken, Haushalt, Haftpflicht und Rechtsschutz. Was daran besonders praktisch ist: er kann an die individuellen Verhältnisse und Bedürfnisse genau angepaßt werden.

So hat der Wink eine sinnvolle Doppelfunktion zu erfüllen: einmal als Instrument für die Unfallverhütung und ein zweites Mal als Werbeträger zur Bekanntmachung einer neuen Versicherungsform, die sicher dann „unbezahlbar“ ist, wenn es bereits um die Wiedergutmachung eines Schadens geht.

Wo bekommt man Wink?

Kostenlos in allen Filialen und Geschäftsstellen des Generali Volksversicherungsdienstes und natürlich bei seinen über 1800 Mitarbeitern.

FILIALE BLEIBURG, Völkermarkterstraße 1, erster Stock.
PISARNA PLIBERK, Posojilnica, prvo nadstropje.
Vsak dan od 9. — 10. ure. Telefon (0 42 35) 3 123.
Jeden Tag von 9 — 10 Uhr. Telefon (0 42 35) 3 123.

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 26. avgusta:
07.05—07.35 Duhovni nagovor —
Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 27. avgusta:
14.10—15.00 Celovski radijski
dnevnik — Koroški zbori.

TOREK, 28. avgusta:
09.30—10.00 Domača zabavna
glasba — 14.10—15.00 Celovski ra-
dijski dnevnik — Sport — Rdeče,
rumeno, zeleno.

SREDA, 29. avgusta:
14.10—15.00 Celovski radijski
dnevnik — Minute z... — Iz koro-
ške literarne delavnice.

ČETRTEK, 30. avgusta:
14.10—15.00 Celovski radijski
dnevnik — Mladinska oddaja: Ob
cesti.

PETEK, 31. avgusta:
14.10—15.00 Celovski radijski
dnevnik — Kar po domače.

SOBOTA, 1. septembra:
09.45—10.30 Od pesmi do pesmi
— od srca do srca.

● KOTMARA VAS

Jozi Martinjak - 70-letnik

„Občudujemo Te in ponosni smo nate, da kljub temu, da živiš že nad 40 let na tujem, še tako lepo govoriš našo slovensko besedo in da še nisi pozabil domačih slovenskih pesmi,“ je med drugim dejal v svojem pozdravnem nagovoru predsednik SPD „Gorjanci“ Jozi Pack, ko je slavil preteklo nedeljo, 19. avgusta, Jozi Martinjak, Vrenov Jozi iz Reke pri Kotmari vasi, svojo 70-letnico pri Mežnarju v Kotmari vasi. Te besede, priznanje živi življenjski volji „samorastnika“ Jozija Martinjaka, so segle vsem navzočim globoko v srce.

Vrenov Jozi je bil od leta 1930 do leta 1938 odbornik „Gorjancev“. Leta 1938 — našo domovino je takrat zamračil in zasužnjil nacizem — je moral iskati kruha na tujem. Priženil se je na kmetijo pri Nürnbergu. Toda ljubezen do slovenske domovine ga je zbužala in gnala, da je obhajal svojo 70-letnico v krogu številnih sorodnikov, sedov, znancev in društvenih prijateljev v Kotmari vasi.

Pri prijatni in veseli slavnosti sta poskrbela Pavli Doujak in Winfried Srienc s harmoniko in kitaro za ples. Vrenov Jozi pa je s svojim spominom in poznanjem slovenske pesmi večkrat spravil v zadrego društvene pevce, ki so praznovali in prepevali s slavljencem pozno v noč.

Največje presenečenje za slavljenca pa je bilo, ko mu je predsednik „Gorjancev“ Jozi Pack po-

klonil kasetni posnetek pesmi, ki so jih zapeli kotmirški pevci. „To mi je vredno več kot vse bogastvo,“ se je ganjen zahvalil.

Želimo, da bi naš slavljenc doživel še mnogo veselih dni in da bi še večkrat obiskal svojo slovensko domovino.

Koroška turneja folklornega ansambla Karpoš iz Skopja je končana: po uspešnem nastopu v Smohorju, po nastopu v Globasnici, kjer so morali obiskovalci stati celo na prostem, je tajnik KKZ Nužej Tolmajer predal ravnateljici ansambla sliko koroškega slikarja in rojaka Hanzija Omana.

Te dni sedaj nastopa ansambel Karpoš na Dunaju pri odprtju Mednarodnega centra oziroma UNO-City. Nepozabljeno vsekakor je za člane skupine, da niso povsod po Koroškem dobrodošli. Velikovski mestni očetje, ki so odklonili dvorano, bodo postali znani tudi na Dunaju: Narodni svet korških Slovencev je s plakati, letaki ter drugimi sredstvi poskrbel, da bodo tudi na Dunaju zvedeli, kaj se v tem koroškem mestu dogaja, da narodna mržnja ne pozna meje niti pred otroci.

Odklonitev dvorane in s tem dejanska prepoved pa je na Koroškem naletela predvsem pri tistih krogih, ki imajo v strankah vedno polna usta o popolni izpolnitvi člena 7 in enakopravnosti, na molk. Naša naloga bo, da bomo vedno zopet opozarjali.

Avguštin Čebul — 70 let

Svojo 70-letnico praznuje danes, četrtek, Avguštin Čebul, župnik v Sentenartu pri sedmih studenčih. Znana osebnost je jubilat, ki poleg svojega dela v fari opravlja še številne druge funkcije. Znano pa je tudi njegovo odprto uho za probleme mladine. Župnik Avguštin Čebul deluje tudi na škofijski in medškofijski ravni. Merodajno podpira in vodi versko obnovitveno gibanje Cursillo.

Leta 1946 je imel prvi slovenski verski nagovor v celovškem radiu in ponovno se oglašja v njem z nedeljskimi duhovnimi nagovori.

S svojimi originalnimi „pismi možem“ v Nedelji je nad deset let dramil fante in može k zavestnemu, doslednemu in aktivnemu življenju iz vere.

Pri škofijski in vseavstrijski sinodi je kot izvoljen zastopnik merodajno sodeloval pri pripravah in posegal tudi v potek zborovanj.

Gospod Čebul je tudi član odbora Mohorjeve družbe, škofijskega duhovniškega sveta ter predsednik duhovniškega udruženja.

Čestitkam se pridružuje tudi NSKS in NT.

KRAJEVNA SKUPNOST OBČINE RADLJE OB DRAVI

vabi koroške rojake na razstavo

Sreča v zelenju in cvetju

ki bo od 25. avgusta do 2. septembra 1979.

PROGRAM PRIREDITEV:

25. avgusta 1979:

Ob 17. uri: Otvoritev razstave s kulturnim programom

26. avgusta 1979:

Ob 9. uri: Športno srečanje v namiznem tenisu za pokal zelenega programa (v republiškem merilu) v holu OS Muta.

Ob 11. uri: Promenadni koncert godbe na pihala.

Ob 15. uri: Športno srečanje med TOZD (odbojka, mali nogomet in košarka za pokal zelenega programa).

27. avgusta 1979:

Ob 9. uri: Ogljed razstave za vabljenе in trgovske potnike in poslovne partnerje iz Slovenije.

Ob 9. uri: Strokovno posvetovanje.
Dan koroških Slovencev.

28. avgusta 1979:

Ob 9. uri: Ogljed razstave za vabljenе goste in poslovne partnerje iz Hrvatske.

Ob 9. uri: Strokovno posvetovanje.

29. avgusta 1979:

Ob 14. uri: Ogljed razstave za vabljenе trgovske in poslovne partnerje.
Dan lovstva ob sodelovanju LD Muta.

30. avgusta 1979:

Ob 9. uri: Ogljed razstave za vabljenе trgovske in poslovne partnerje iz Srbije, AP Vojvodine, Makedonije in AP Kosova in Metohije.

31. avgusta 1979:

Ob 15. uri: Ogljed razstave za vabljenе trgovske in poslovne partnerje iz Bosne in Hercegovine ter Črne gore.
Dan Ribolova ob sodelovanju ribiškega društva Vuze-nica.

1. septembra 1979:

Ob 9. uri: Ogljed razstave za vabljenе trgovske in poslovne partnerje.

Športna srečanja (med TOZD v kegljanju, šahu in streljanju) za pokal zelenega programa.

Ob 15. uri: Piknik delovne organizacije GORENJE-MUTA na Kampinju ob glasbi.

2. septembra 1979:

Ob 11. uri: Nastop godbe na pihala iz Pernic.

Ob 15. uri: Parada cvetja.

Folklorni nastop skupine MAROLT iz Ljubljane.

Prosta zabava ob glasbi.

Prodaja domačih jedi in pijač.

Razstava je odprta vsak dan od 9. do 19. ure. Prireditve bodo ob vsakem vremenu!

Vljudno vabljeni!

SAK - Moosburg 2:1 (1:0)

Svojo prvo zmago je slavil Slovenski atletski klub v soboto proti moštvu iz Moosburga. Oba gola je dal Hobel. Po prvih dveh igrah je SAK v tabeli spodnje lige vzhod na lepem 5. mestu. — Ta konec tedna SAK nima igre.

Športni dan v Vogrčah

Šport vedno bolj zajema ne le mladino, ampak tudi splošno vse stanovne. Prav zadnji mesec smo doživeli odprtje dveh velikih športnih oziroma nogometnih igrišč: v Šmihelu in Žvabeku. Ti dve je pripravila občina. Celo posamezne vasi si oskrbijo igrišča kot npr. Blato, Nonča vas, Dob itd.

V Vogrčah imajo športni prostor, ki ga je dala na razpolago Cerkev. Malo je premajhen in bi ga radi še povečali, za tamkajšnje razmere pa tudi za silo gre.

Da bi bila vogrška športna dejavnost bolj uspešna in da bi čimbolj zajela vso faro, je treba organiziranega dela. Zato so ustanovili „Škofijsko športno društvo“ ali DSG (Diözesansportgemeinschaft), kakor v nekaterih drugih krajih. Tako ostane društvo nepolitično in se hoče izogniti vsem preprirom. Tudi naj farani sami delajo in zato ni treba organizatorjev od zunaj.

Ustanovitev DSG so združili s športnimi tekmami in veselico pod šotorom. Ker so bili starejši vpreženi v priprave, so nastopili le najmlajši in mladina kot nogometaši.

Rezultati tekmovalj so:

1. Otroci od 6—10 let: 1. Edi Kerbitz, 2. Jozef Miklawitsch, 3. Robert Tomic. Sodelovali so še: Erich Schmutzer, Foltej Jop, Martin Visotschnig, Martin Dobrovnik, Manfred Enzi, Werner Dobnig, Robert Polesnig, Kristl Eberwein.

2. Mladina od 11—17 let: 1. Jozef Polesnig, 2. Jozef Sadjak, 3. Willi Schmutzer. Sodelovali so še: Toni Jop, Vorej Žmaucer, Manfred Krainz, Marko Miklawitsch, Vinko Visotschnig, Florej Juch, Hanzej Vavti.

3. Deklice od 6—10 let: Silvija Dobrovnik, 2. Marija Polesnig, 3. Angelika Vauti.

4. Deklice od 11—14 let: 1. Gitka Sadjak, 2. Marta Jop, 3. Sonja Mi-

klawitsch in še Ančka Žmaucer in Barbka Jop.

5. Predšolski otroci so tekmovali s svojimi „avti“: 1. Tomaž Visotschnig, 2. Günther, 3. Aleksandra Roschitz.

Mladina je igrala nogomet v soboto in nedeljo dopoldne. Uvrstili so se: 1. Humče, 2. Libuče, 3. Božji grob, 4. Led.

Zmagovalci so dobili pokale, vsi tekmovalci pa razna darila, da je bilo mnogo veselja in navdušenja in še smeha. Igrišče je bilo kar prepolno, kar je znamenje življenja. Otroci se v „Letu otroka“ ne morejo pritožiti, da se jim slabo godi. Športni dan je potekel lepše in

uspešnejše kot so pričakovali. Prav tako je zelo uspela veselica v soboto zvečer in v nedeljo. Proti pričakovanju je prišlo toliko gostov, da je bil obakrat šotor popolnoma zaseden. Društvo je imelo lep dobiček, ki ga bodo uporabili za nove naprave. Posebno pa je važno, da se je tu izkazala vaška skupnost z malimi izjemami, ki je zato močna in ustvarja in hoče v miru delovati za skupno blaginjo. Hvala vsem organizatorjem, veliko so tvegali in žrtvovali, toda splačalo se je. Pot je odprta, društvu pa želimo veliko uspeha, mladini pa mnogo veselja na športnem igrišču!

● BISTRICA PRI PLIBERKU — GONOVECE

Nenadne smrti zavednih Slovencev

Teško nam je, da moramo poročati le o smrti naših somišljenikov, vendar nam to velevata spoštovanje in ljubezen do njih.

Najbolj je iznenadila smrt nekdanje Rudolfove Vide. Bila je hčerka bivšega dolgoletnega bistrškega župana Jurija Rudolfa, ki ji je pa že v deklinjskih letih umrl. Zato se je še mlada omožila z trgovcem Heinzem v Gonovec. Komaj sta si uredila trgovino z mešanim blagom, je že izbruhnila druga svetovna vojna. Mož je moral proti koncu vojne k vojakom in je padel na fronti. Zapustil je mlado ženo in hčerko Vidiko. Trgovino je moral voditi brat rajnega, Josef Heinz naprej, pomagala pa je zvesto tudi teta, Rudolfova Marica, do vse polnoletnosti nečakinje Vidike in še naprej pomaga.

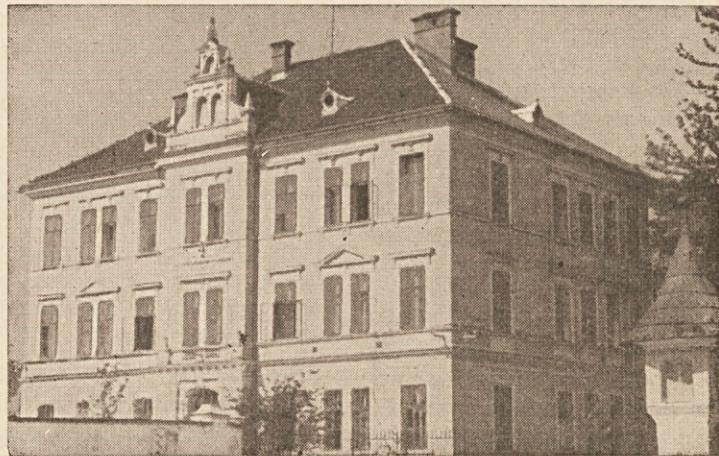
Vdova Vida pa si je ustvarila novo družino. Poročila se je z Francem Mekjakom, ki je bil spoštovan trgovec z živino. Živel sta v srečnem zakonu, ko se ji je drugi mož z lovsko puško smrtno ponesrečil. Ostala je spet sama z malo

drugo hčerko, Marijo, kateri je posvečala vso materinsko skrb. Bila pa je dobrotnica tudi drugim botra. Bila je vedno vedrega, vselelega značaja, vendar je začelo pešati njeno srce. Dne 14. avgusta so jo našli mrtvo v postelji.

Pokopali so jo v Globasnici, kjer počiva tudi njen mož Francej. Dolga vrsta avtomobilov je spremljala občinski žalni voz z njeno krsto v rojstno faro njenega moža. Pod košato lipo na župnijskem dvorišču sta oba šmihelska duhovnika in globaški župnik opravila pogrebno mašo in molitve. V nagovoru dekana Srienca je bilo slišati o njenih dobrih delih, zvestobi veri in narodu. Vredna je, da jo ohranimo v blagem spominu.

Dan po pogrebu gospe Mekjak pa je nenadoma umrl v celovski bolnišnici Stefan Kraut, pd. Kilnov gospodar na Bistrici. Bil je star 68 let, navidezno vedno zdrav in nihče bi ne slutil, da bo že po enem dnevu v bolnišnici preminil. V življenju je imel težke preizkušnje, saj je na tragičen način na-

STROKOVNA GOSPODINJSKA ŠOLA V ŠENTRUPERTU

Namesto devetega šolskega leta (Polytechnischer Lehrgang) lahko obiščete (ali se lahko prijavite) gospodinjsko šolo pri šolskih sestrah v Šentrupertu pri Velikovcu.

Pouk na šoli je dvojezičen. Šoli je pridružen internat in ob sobotah po 12. uri imajo učenke avtobusne zveze po celi Koroški, da se odpeljejo domov in v ponedeljek do 8. ure se vrnejo v šolo. Vsaka redna učenka dobi državno podporo, kakor tudi vse potrebne knjige za pouk.

Kdor si ogleda razstave ob koncu vsakega šolskega leta, se lahko prepriča, da si učenke pridobé mnogo več znanja v kuhanju in šivanju kakor pa predpisuje šolska obveznost. Prav tako se je lahko vsak prepričal ob kulturnih prireditvah, da se dekleta poleg vsega predpisanega usposobijo tudi odrskega nastopanja in izurijo v petju.

Vsaka, ki se odloči za šolo, se lahko javi pismeno na naslov: Vodstvo šole, 9100 Völkermarkt, Klosterstraße 2 ali telefonsko: 0 42 32 / 796 ali osebno obišče šolo lahko vsak čas.

enkrat izgubil svojo ženo in tudi edino potomko, hčerko Olgo. Močno je žaloval za njima, nato pa se ohrabil in poskusil začeti znova. Oženil se je spet. Ker pa ni dočkal lastnih potomcev, je namenil svojo kmetijo sorodnikom in stopil v pokoj. Vsako nedeljo je

redno obiskoval božjo službo in se rad pogovarjal s farani. Bil je vsa leta narodno zaveden, kakor sta bila tudi njegova starša Stefan in Helena. Mati je bila znana kot velika dobrotnica duhovnikov, — kot duhovna mati ob novih mašah. Naj počiva v miru!

9. folklorni festival v Beltincih

V nedeljo, 12. avgusta 1979, je bil v Beltincih v Prekmurju (Slovenija) že tradicionalni folklorni festival. Že 9. leto so se letos zbrale folklorne skupine in pevci pod geslom „Pesem in ples družita narode“. In res so se tega festivala udeležile skupine slovenske (med drugim tudi folklorna skupina izseljencev iz Kanade), bosanske in madžarske narodnosti.

To srečanje folklornih skupin je postalo že tradicija in praznik ne samo Beltincev, ampak tudi vse bližnje ni daljnje okolice. Vsako leto se zbere večtisočglava množica, da si ogleda repertoar plesov in seveda tudi narodnih noš, ki so brez dvoma neprecenljiv zaklad posameznih folklornih skupin.

Avstrijo sta letos zastopali dve folklorni skupini, in sicer folklorna skupina Katoliškega prosvetnega društva „Planina“ iz Sel in Slovenskega kulturnega društva iz Globasnice. Folklorna skupina iz Sel je na predvečer 11. avgusta ob 20. uri skupno z mešanim in deklinjskim zborom iz Sel nastopila v Gančanih blizu Beltinc. Glavni del koncerta sta izvajala mešani in deklinjski zbor, z dvema plesoma pa ga je folklorna skupina popestrila. Skozi program je vodil Stanko Olip, pred-

sednik selskega pevskega društva. Folklorna skupina iz Globasnice pa je na predvečer nastopala v Beltincih. Tam so nastopali domačini in zamejske skupine. Globašani so se predstavili s petimi pesmi, ki so našli pri občinstvu velik odmev.

V nedeljo so se ob krasnem vremenu pomikale vse sodelujoče folklorne skupine v povorki skozi mesto proti odru, ki je bil pripravljen na prostem. Festival je otvoril mešani pevski zbor iz Sel, ki je letos — prav tako kot tudi folklorna skupina iz Sel — bil že petič v gosteh v Beltincih. Zapel je vsem znano pesem o vencu treh koroških dolin Rožu, Podjuni in Zilji. Nato so se zvrstile folklorne skupine in s plesi in narodnimi nošami na svoj način predstavili vsaka svoj narod. Iz vsakega plesa so gledalci lahko nekako razbrali značaj dotičnega naroda; ples Slovencev je bolj umirjen, iz plesa Madžarov pa žari ves temperament in življenjska volja naroda.

Festival je minil, a zvoki tamburic, violin in harmonik bodo ostali v srcih poslušalcev še dolgo živi. Sodelujoči in gledalci so se razšli v upanju, da se bodo čez leto dni zopet srečali ob 10. folklornem festivalu.

STROKOVNA ŠOLA ZA ŽENSKÉ POKLICE ŠOLSKIH SESTER V ŠENTJAKOBU V ROŽU

Objava

Vodstvo strokovne šole za ženske poklice v Šentjakobu v Rožu sporoča vsem interesentkam, da bo

jesenski sprejemni izpit v ponedeljek, 10. septembra 1979.

Interesentke, ki so sprejemni izpit pozitivno opravile na kakšni tovrstni nemški strokovni šoli, prestopijo lahko v našo šolo brez sprejemnega izpita.

Možen je še tudi vpis v

enoletno gospodinjsko šolo.

Prijave so možne pismeno, osebno in po telefonu.

Vodstvo šole

NAROČILNICA

Naročam letni abonma za „Naš tednik“, za ceno 150.— šil. (200.— din)

Ime: _____

Naslov: _____

Datum

Podpis

Zlomljen zaradi udarcev usode sem zapadel v krizo.

Tedaj je pritegnil mojo pozornost oglas, ki sem ga po naključju prebral v časniku:

„Ste nerazpoloženi? Nimate uspeha? Se vam zdi, da je usoda krivična do vas? Ulica utehe 13, pritičje desno.“

Na omenjeni številki je bila gneča. Pri blagajni je bilo treba kupiti vstopnico, nato pa čakati. Noter so spuščali samo po deset oseb hkrati.

Ko je prišla vrsta na mojo deseterico, nas je nekakšen služabnik odvedel noter. Znašli smo se v groznem prebivališču. Na primitivnem ležišču je ležalo nekaj bolnih otrok v cunjah. Z emajliranih tablic po stenah smo izvedeli: „Izvolite kaditi in pljuvati — saj tako ni rešitve!“ ali „Ne zapirajte vrat — čemu le?“

Na majhnem odru je sedel pred nami moški brez noge in upadlega obraza. Ko smo se nekako na-

SLAWOMIR MROZEK:

tlačili v ta brlog, je možak pogledal na električno uro, pljunil in pričel govoriti. To je bila njegova življenjska izpoved.

„Prosim, da mi oprostite, ker moje žene ni tukaj,“ je dejal za uvod, „v bolnišnici je. Zdaj bom pa z nekaj besedami seznanil prisotne s svojo usodo.“

Čim dalje je pripovedoval, tem boljše je postajalo moje razpoloženje. V primerjavi z njegovimi težavami v življenju so bile moje mikroskopsko majhne. To je bila ena sama veriga udarcev in bo-

UTEHA

lezni. Že ko je pripovedoval okoliščine, v katerih je ostal brez staršev, so se obrazi obiskovalcev razjasnili, ko pa je pričel pripovedovati o svoji prvi tuberkulozi, so se vsem usta razširila v zadovoljen smehljaj. Možakar za mizo je od časa do časa kriknil od bolečine, na koncu pa je prišel v zamolklo stokanje. Ko je na koncu priznal, da je brezupen alkoholik, je razpoloženje vseh navzočih doseglo višek.

Zapustil sem lokal pomirjen in mnogo vedrejšega duha.

Ko sem se čez nekaj dni zvečer vračal domov, sem srečal tega možakarja na mostu. Stal je ob ograji in buljil v vodo. Bil je videti obupan.

Pristopil sem bliže.

„Nove skrbi?“ sem ga vprašal sočutno. „Novi udarci usode? Zastrupljenje ali — bognečaj — morda celo sifilis?“

„Ne, ne,“ je vzdihnil. „Ne govori o poslu! Enostavno sem nerazpoložen in imam dovolj življenja!“

Tako žalostno je buljil v kalno

vodo, da tega nisem več mogel prenesti.

„Veste kaj,“ sem dejal. „Ne vem, kaj je to, ampak že dalj časa me nekaj kljuje v kolkih!“

„Ni mogoče!“ je oživel.

„Da, da, razen tega pa je pred tednom dni, ko sem bil na počitnicah, tik ob meni udarila strela!“

Njegov obraz je zažarel. Zato sem pristavil:

„Pa me ni zadela!“

Povesil je nos.

„Bolelo pa vas je, kajne?“ me je vprašal z upanjem v glasu.

V njegovem glasu sem bral prošnjo in tiho upanje, zato sem z mirnim srcem odgovoril:

„Pa še kako!“

„No, zdaj se mi pa mudi domov,“ je dejal skoraj veselo. „Bo že minilo, kajne?“

Odšel je in si veselo požvižgaval.

EPHRAIM KISHON:

Zgodba o dežnikih

Letos je pri nas res nemogoče vreme. Včasih se nakopičijo na nebu temni oblaki, sibirski veter tuli po deželi — čez deset minut že sije sonce, kakor se ne bi bilo nič zgodilo, čez pet minut pa imamo zopet ploho. V takšnih časih ni priporočljivo iti brez dežnika na ulico. Takšno je bilo vsaj stališče moje žene, ko sem se odpravil po avto na servis, kjer so ga popravljali.

„Vzemi moj dežnik, dragi,“ je rekla. „Ampak nikar ga ne izgubi!“

Vedno kadar zapuščam hišo z dežnikom, se ponavlja ta popolnoma nepotreben opomin. Mar me ima žena res za majhnega otroka? „Kdaj pa sem zadnjič kje pozabil kak dežnik?“ sem rekel s precej jasnim sarkazmom v glasu.

„Predvčerajšnjim,“ se je glasil odgovor. „Ravno zato ne želim, da bi še tega izgubil.“

S kakšnim zmagoslavjem v glasu je izgovorila te besede! S kakšnim užitek me je spomnila, da sem predvčerajšnjim svoj dežnik pač nekje pustil in da moram zdaj vzeti njenega! Poleg tega je to žalitev za moj moški ponos, ker je bil njen dežnik že na prvi pogled

tipično ženski: majhen, krhek, blede moder, namesto poštenega ročaja pa je imel nekakšno pasjo glavo iz marmorja ali slonovine ali kaj vem iz česa. Jezno sem vzela nadomestek dežnika in stopil na dež.

Mislil, da ni treba posebej omenjati, da se je vreme, ko sem prišel do tretje ulice, že spet spremenilo. Nebo se je zjasnilo, drevesa so cvetela, ptički so žvrgoleli, sonce je sijalo, jaz pa sem hodil po ulicah z ženskim dežnikom.

Avta še niso popravili. Mojster je odkril napako na sklopki, ki pa jo bo kmalu odpravil.

Na poti proti domu sem stopil še v banko in dvignil nekaj denarja.

Nato sem se za kratek čas ustavil v kavarni Kalifornija, malo poklepetal s prijatelji in prišel natančno ob 14.45 domov.

Ko sem prestopil prag hiše, se je prvo ženino vprašanje glasilo:

„Kje je dežnik?“

Resnično: kje je dežnik? Nanj sem čisto pozabil. Ampak kje sem ga pustil? Treba je ohraniti mirno kri in hladnokrvno razmisliti.

„Že vem! V Kaliforniji je! Natančno se spominjam, da sem ga tam stiskal med nogami, da bi ga nihče ne videl. Seveda! Takoj bom šel ponj. Čez dve minuti bom zopet doma!“

Po dežju, ki je medtem pričel neusmiljeno liti, sem zdirjal na avto. Med vožnjo sem razmišljal o Angležih, ki ne naredijo koraka brez dežnika in ga tudi tedaj ne izgubijo, kadar preneha deževati.

Tako so si zgradili svoj imperij in tako so ga zopet izgubili. Iz razmišljanja o zgodovinski vlogi dežnika sem se prebudil v zadnjem trenutku, pograbil sem dežnik in se prerinil proti izhodu.

„Hej! To je moj dežnik!“

Ta vzklík je prišel iz ust neke zelo debele dame, ki je med vožnjo sedela ob meni. V svoji raztresenosti sem vzel njen dežnik. No, kaj takega se lahko vsakomur zgodi. Toda zelo debela dama je zagnala vik in krik, drla se je, da sem žepar, in mi celo grozila s policijo. Zaman sem ji skušal pojasniti, da me njen usrani dežnik sploh ne zanima in da imam več svojih, ki sem jih strateško razdelil po vsem mestu. Toda debela

ženska je nadaljevala s svojim vreščanjem, dokler nisem kratko malo pobegnil iz avtobusa.

V kavarni Kalifornija sem takoj našel dežnik svoje žene oziroma natančneje — njegove ostanke. Ležal je pohojen v kotu, tako da ga je bilo zaradi umazanije le stežka prepoznati. Kaj bo rekla žena?

„Vidiš,“ sem zaklical zmagoslavno, ko sem stal zopet pred njo. „Našel sem ga!“

„KAJ si našel?“

„Tvoj dežnik?“

„To naj bi bil moj dežnik?“

Izkazalo se je, da so ženini modri dežnik medtem že poslali iz banke domov. Zdaj sem se spomnil, da sem ga tam pozabil. Seveda, v banki! Čigava pa je bila potem ta črna, umazana reč v mojih rokah?

Pozvonil je telefon.

Poklical je natak iz Kalifornije in izjavil, da sem odnesel njegov dežnik. „To ni lepo od vas,“ je pristavil. „Ob treh grem domov in zunaj dežuje!“

„Oprostite, takoj vam ga bom prinesel nazaj!“

Moja žena je postajala že rahlo živčna.

„Vzemi moj dežnik,“ je rekla, „samo, prosim, nikar ga zopet ne pozabi!“

„Čemu mi bo tvoj dežnik? Saj imam natak!“

„Kako boš pa prišel domov, tepček?“

Ste že kdaj, dragi bralci, imeli na sončen vroč dan dva dežnika pod pazduho? Čakajoči na avtobusni postaji so buljili vame, da mi je bilo res že mučno. Stopil sem iz vrste in skočil v bližnji bife in v naglici pogoltnil nekaj sendvičev.

Pred kavarno Kalifornija je čakal natak in me vprašujoče pogledal:

„Kje je moj dežnik?“

Resnično, kje je natakarjev dežnik? Moje roke so bile prazne.

„Samo malo potrpljenja,“ sem pomiril natakarja. „Takoj vam ga bom prinesel.“

Nisem se zmenil za ploho, ki se je pravkar ulila, in pritekkel v bife. Točajka mi je izročila dežnik, ki se mi sicer ni zdel znan, toda za to se zdaj nisem zmenil, ampak sem planil iz bifeja.

Dobro, recimo, da je tole ženini dežnik. Kje pa je natakarjev? Tedaj mi je v glavo šinila rešilna misel: v uradu za najdene predmete pri avtobusnem podjetju delijo vsak dan sveže dežnike. Torej se odpravim tja. Tam sta stala v kotu kot bratec in sestra dva osamljena dežnika: ženini in natakarjev.

S tremi dežniki pod pazduho sem se postavil v vrsto pri avtobusni postaji. Če bi zdaj vsaj deževalo! Toda na nebu ni bilo oblaka in pihljal je prijeten vetrič.

V avtobusu sem se stisnil čisto (Dalje na 7. strani)

Valentin Polanšek

26

Križ s križi

Dijak je potipal v bližini ozdravljenega srca na svoje prebolelo domotožje, ko je gledal ukrajinski deklet.

— Kaj je moja boleost? Ti dve revici v daljnji tujini, trpita in niti ne vesta za svojce doma, ne moreta pisati domov! se je pretekalo grenko po njegovih čustvih.

Visokogorski kmetje so s košnjo za dober teden ali še več za dolinskimi, prav tako z žetvijo. Kosci vstajajo zarana. Okoli štirih že. Vse je zlahka vstajalo. Do Luka vsi fantje. Od njega navzdol se je šlo. To so otroci! Joh in Pep, hlapec Mih in dijak pa so jo mahali jutro za jutrom s koso na ramo na široke travnike. Vsak travnik ima svoje ime. Domači vsi dobro zanje vedo. Lepa slovenska ledinska ime, ki jih kmečki ljudje ohranjajo iz roda v rod, iz stoletja v stoletje. Do danes...

Ob vsaki prosti uri je oče bil pri svojih dragih čebelicah. Zlasti ob deževju. Na panjskih vratcih je bilo vse zabeleženo, tako da je vestni čebelar imel točen pregled o rojih, maticah in o donosnosti čebel-delavk.

Dijak se je rad pridružil očetu. V čebelnjaku zadaj za panji je bilo kaj prijetno. Dišalo je po vosku in medu in po soncu in čudotvornem naravnem prenavljanju.

Dijak se je kaj rad zazrl v očeta in ga ogledoval. Tako neopaženo. Bil je ponosen na svojega roditelja. Koderkoli je med ljudmi zakročila beseda o njem in to vpricho sina dijaka, pvosod so bile slišati prijetne pripombe.

— A on je tvoj ati! je kdo skoraj kot nepričakovano priznanje izustil.

— Seveda Podgorc, ta je človek! se je razgrela kaka ženska. Edini človek, ki je skoparil s pohvalami in je le otožno zavzdihnil, je bila dijakova mama.

— Ja, ja, tvoj ati! je kajkrat zamišljeno ponavljala. Več ni rekla. Kar tako ji je tudi ušlo brez vsake pogovorne zveze.

Mati je držala svoje skrivnosti zase. In te so bile na trpkosladek način pomešane z ljubeznijo in odpovedjo.

Da bi kdo kaj o Podgorcu kar tako bleknil, bognečaj, tega mati Gabrijela ni trpela. Tedaj je nastopila. Odločno in neizprosno. Morda se ne poteguje vsaka ženska tako za svojega moža?

Kdo ve za skrivnosti neizpolnjene ljubezni?...

V čebelnjaku sta bila dijak in njegov oče dolgo sama.

— Kako pa ti drugače gre v Kranju?

— Zdaj že bo! Odgovril je tako, da je oče slutil: Kar dosti je bilo treba prestati. Dijak je v spomin-

skem preblisku videl sebe, kako leta pred avtobusno postajo, da bi se ukradel čez Jezersko domov. Kratkoma domov.

Domov in ničesar drugega!

Pozneje se mu je šele posvetilo, da bi bila sramota, kar tako končati s šolo. Zoprni jeziki bi se gotovo norčevali, češ ni zmogel, zanič je za učenje!

— Kakšni pa so ljudje v Kranju?

Domačini civilisti?

Ali jih je sploh še kaj ali so vse pregnali?

— Zdi se mi, da se vsi na zunaj delajo prijazne!

Sploh pa se skoraj ne govori tako med ljudmi. In tudi videti jih ni veliko na cestah.

— Je Kranj veliko mesto?

— Kolikor ga poznam, je zelo veliko.

— Ali poka tudi doli okoli?

— Tudi. Na pogrebih padlih Nemcev moramo študentje peti. Vedno je več krst hkrati. Pa kako vse zastražijo. Nasploh je vse močno zastraženo.

— Strah bo Nemce zmllel, ker ne vedo, kje jih čaka... OF!

— Talce streljajo, plakate, pa v mestu razobesijo, ki so tiskani tudi v slovenščini.

— Kakor da je slovenščina samo še jezik, v katerem sporočiš smrt, smrt?

— Tukaj je vse lepše, nimam nobenega strahu...

Oče ga je dolgo in toplo gledal: Ko bi vedel, dragi moj, kako je meni? Vsak dan trepečem, kdaj nas bodo zabasali policisti. Ne morem ubežati v gozd in pustiti toliko svojih otrok. V grozni stiski smo. Vsak dan je božje darilo, če mine.

TV AVSTRIJA

1. SPORED

NEDELJA, 26. avgusta: 15.25 Samotna hiša ob robu gozda — 17.00 Zvitež — 17.20 Čarobni svinčnik — 17.30 Cebela Maja — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Obvestilo pri živalih — 19.00 Avstrija v sliki — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo — 19.50 Sport — 20.15 Kraj storjenega dejanja, kriminalka — 21.45 Sport — 22.15 Nočna izbira — 23.05 Poročila.

PONEDELJEK, 27. avgusta: 10.30 Marija Walewska — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Do konca sveta — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo in športom — 20.00 Sport ob ponedeljkih — 21.00 Serpico, kriminalka — 21.45 Poročila — 21.50 Večerni šport.

TOREK, 28. avgusta: 17.55 Za lahko noč — 18.00 Očetje klamavka — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo in športom — 20.00 Reševalna box — 21.00 Druga svetovna vojna I — 21.45 Karl Böhm — 22.15 Poročila in šport.

SREDA, 29. avgusta: 10.30 Buster Keaton — 17.00 Plesočil medvedek — 17.25 Oddaja z mišjo — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Toni Randall in: Bobby in Brian — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo in športom — 20.00 Kdor pride enkrat v mlin — 21.30 Majhna televizijska igra — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 30. avgusta: 10.30 Cu-dežni otrok — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Prosimo za mizo — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo in športom — 20.00 Športna poročila — 20.15 Druga svetovna vojna II — 21.00 Fanny and Annie — 21.50 Poročila in šport.

PETEK, 31. avgusta: 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Neoproščena ura — 16.15 Vedno spet Avstrija — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Muppets-šov — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo in športom — 20.15 Druga svetovna vojna III — 21.10 Mojstri zmiraj izgubijo — 21.50 Sport — 23.15 Poročila.

SOBOTA, 1. septembra: 15.20 Žeganje — 17.00 Sport-ABC — 17.30 Pinocchio — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Heinz Conrads ob sobotah — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki 1 s kulturo — 19.55 Sport — 20.15 Nedorolni grešniki — 22.00 Sport — 22.15 Vprašanja kristjana — 22.25 Predržeži.

TV Avstrija 2. spored

NEDELJA, 26. avgusta: 13.00 Športni popoldan — 17.30 Pregled — 18.00 Wonder Man — 19.35 Nenavadno življenje ostane — 19.55 Bazar plošč — 20.15 Donadieu — 22.15 Čas v sliki 2 — 22.30 Lahka atletika, WC.

PONEDELJEK, 27. avgusta: 16.30 Lahka atletika, WC — 18.30 Projekt — Floki — 20.00 Carintijsko poletje 1978 — 22.00 Čas v sliki 2 — 22.30 Bela bolezen.

TOREK, 28. avgusta: 18.30 Evropa v 20. stoletju — 19.30 Dekle pade z neba — 20.00 Predarlska — 21.00 Bernhard Linsov svet — 21.30 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.05 S streho, šarmom in melono.

SREDA, 29. avgusta: 18.30 Pregled — 19.00 Montafon — 19.30 The Musters — 20.00 Quiz rdečo-belo-rdečo — 21.00 Bregenger Wald — 21.45 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.20 Trailer.

ČETRTEK, 30. avgusta: 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Berlinska radijska razstava — 21.00 Čas v sliki 2 s kulturo — 21.35 Club 2.

PETEK, 31. avgusta: 18.00 Orientacija — 18.30 Slišal sem o starih časih — 19.30 Trailer — 20.15 Ples in glasba — 21.25 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.00 Charlie pride do milijonov.

SOBOTA, 1. septembra: 17.30 Počitnice na Saltkrokanu — 19.00 UNO-city, gala-večer iz opere.

TV Ljubljana

1. SPORED

NEDELJA, 26. avgusta: 9.15 Poročila — 9.20 Za nedeljsko dobro jutro: Od vsakega jutra raste dan: Ljubljanska banka — 9.50 625 — 10.10 S. Stojanovič: Več kot igra nadaljevanka — 11.00 Priljubljene zgodbe — 11.25 Ljudje in zemlja — Dokumentarni film — Zandvoort: Avtomobilске dirke — Varčevanje z gorivom — Zandvoort: Avtomobilске dirke, nadalj. — Atletska tekmovanja za svetovni pokal, posnetek iz Montreaula — Poročila — Beograd, oddaja iz cikla: Karavana — Kako se oblačimo — Športna poročila — Njeno življenje, francoski film — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 D. Kovačević: Med nebom in zemljo, nanizanka — 20.30 Propagandna oddaja — 20.35 Komu služi orožje, oddaja iz cikla: Latinska Amerika — 21.25 TV dnevnik — 21.55 Portreti: Ditka Haberl — 22.10 Nogomet: Crvena zvezda — Hajduk, reportaža — 22.40 Športni pregled.

PONEDELJEK, 27. avgusta: 15.15 Atletska tekmovanja za svetovni pokal,

posnetek iz Montreaula — 16.45 Kme-tijska oddaja — 17.45 Poročila — 17.50 Vrtec na obisku: Ena, dve, tri, kdo se vede ne boji — 18.05 Ali imajo matematiki prav, dokumentarni film — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Anna Reiser: Včeraj je bilo že davno, TV drama — 20.45 Propagandna oddaja — 20.50 Oči kritike — 21.30 Titova velika pobuda: Začetki neuvrčenosti — 22.30 TV dnevnik.

TOREK, 28. avgusta: 18.00 Poročila — 18.05 Čez tri gore... Srečanje oktetrov 79 — 18.30 Obzornik — 18.40 Na sedmi stezi — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Koncert orkestra leningrajske filharmonije, prenos iz Križank — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 H. de Balzac: Cesar Birotteau, TV nadaljevanka — 22.30 TV dnevnik.

SREDA, 29. avgusta: 18.00 Poročila — 18.05 Mala čebelica — 18.20 Ne prezrite — 18.35 Obzornik — 18.45 Od vsakega jutra raste dan: Domžale — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Tretja razsežnost — 22.00 Propagandna oddaja — 22.05 TV dnevnik.

ČETRTEK, 30. avgusta: 17.30 Poročila — 17.40 Dediščina za prihodnost, dokumentarni film — 18.35 Obzornik — 18.45 Nadobudneži, nanizanka — 19.15 Risanka — 19.55 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Ena in ena, švedski film — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Kitarist Sebastiano Tapajos in orkester Petra Herpholzheimera — 22.05 TV dnevnik.

PETEK, 31. avgusta: 17.50 Poročila — 17.55 La Fontainove basni, otroška oddaja — 18.10 Priljubljene zgodbe — 18.35 Obzornik — 18.45 Rock-koncert: Return to forever — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Zabava vas Zdravko Colić — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Junaki serijskega filma: Zamenjava — 21.50 TV dnevnik — 22.05 Nočni kino: Šampion rodea, ameriški film.

SOBOTA, 1. septembra: 15.15 Poročila — 15.20 Moja ljubezen, poljski film — 16.50 Naš kraj — 17.00 Svetovno veslaško prvenstvo, filmska reportaža z Bleda — 17.20 Risanka — 17.25 Nogomet: Hajduk — Budućnost, prenos — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Propagandna oddaja — 20.05 L. N. Tolstoj: Ana Karenina, TV nadaljevanka — 21.00 Kako se oblačimo — 21.05 TV kažipot — 21.25 TV dnevnik — 21.35 Velika dežela, ameriški film.

TV Ljubljana 2. spored

NEDELJA, 26. avgusta: 15.10 Poletno popoldne — 17.40 TV dnevnik — 17.55 Mladinski film — 19.30 Montreal: Atletska tekmovanja za svetovni pokal, prenos — 22.00 Včeraj, danes, jutri — 22.20 Film tedna.

PONEDELJEK, 27. avgusta: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Otroška oddaja — 18.30 Živel je car — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Športna oddaja — 20.35 Izkušnje — 21.05 Poročila — 21.15 Celovečerni film.

TOREK, 28. avgust: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Pionirske TV novice — 18.45 Narodna glasba — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Festival srbskih gledališč — 21.55 Poročila — 22.05 Znanost — 22.50 Rock and Roll v Beogradu.

SREDA, 29. avgusta: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Tehnica za natančno tehtanje — 18.45 Glasbena oddaja — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Dokumentarna oddaja — 21.10 Poročila — 21.20 Leonardo da Vinci, dokumentarni film.

ČETRTEK, 30. avgusta: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Kapetan Mikula Mali — 18.45 Kviz — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Poletni mozaik — 22.15 Poročila.

PETEK, 31. avgusta: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Med domom in šolo — 18.45 Zabavno-glasbena oddaja — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Svetovni kongres glasbene mladine — 21.00 Poročila — 21.10 Liki revolucije — 21.55 Zabavno-glasbena oddaja — 22.45 Oddaja resne glasbe.

SOBOTA, 1. septembra: 18.10 Poročila — 18.15 Narodna glasba — 18.45 Dokumentarna oddaja — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Glasbena oddaja — 21.00 Poročila — 21.10 Feljton.

Zgodba o dežnikih

(Nadaljevanje s 6. strani)

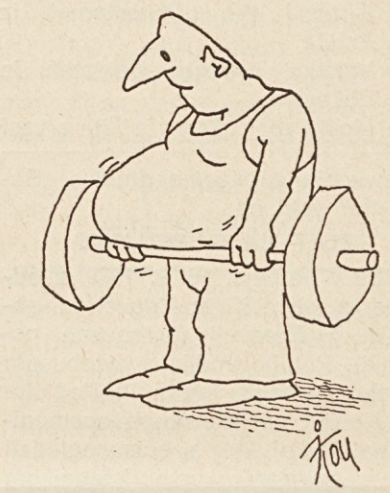
zadaj in nisem nikogar pogledal v oči. Po nekaj postajah sem vendar dvignil pogled in zagledal pred seboj... o groza!

Debela dama! Ista zelo debela dama, ki me je že nekoč nahlulila zaradi dežnika. Natanko je pogledala mene in moje tri dežnike, nato pa je pričela vreščati:

„Ta človek krade dežnike, kjer le more! Zdrav, mlad možki, pa krade dežnike, namesto da bi se posvetil poštenemu poklicu! Sramota! Treba ga je izročiti policiji!“

Sopotniki so ji pričeli pritrjevati in me grozeče gledali. Edino rešitev sem videl v begu. Z velikim naporom sem se prerinil skozi gnečo in skočil ven v dež in dvignil roke nad glavo...

Roke? Obe roki? V avtobusu številka 94 so ostali vsi trije dežniki...

NAS TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslov: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26. 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 72 5 65. Naš zastopnik za Jugoslavijo ADIT-DZS, Gradišče 10, 61000 Ljubljana, tel. 22207. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za Jugoslavijo 200.— din, za ostalo inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nuželj Tolmajer, Verovce štev. 2. 9065 Zrelec. — Tiska: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

— Nocoj pa hitro spat, jutri greste za ovcami v Peco! je neki poznojulijski večer dodal oče po večerji.

In res so bili drugo jutro že pred četrto uro na nogah Joh, Pep in Stanko — pa dijak.

— Jo pa mahnimo! se je postavljaj še ne desetletni Stanko. Čez ramo je že vihtela pastirska torba iz domačega platna.

— Dobro se bo nam godilo. V torbi je malice za vse štiri. Cel dan bomo „partizani“ po Peci. Stankove besede so imele poseben prizvok.

Joh ga je opozoril, naj se ne baha tako glasno. Ker že dolgo ni bilo kake policijske patrulje mimo, je treba biti še bolj previden.

— Če boš ti tole težko malho do Luž zmogel, ti svojo malico dam! je dregal Pep v svojega malega brata, navihanega bahačka.

Četvorica je res še pred Lužami naletela na policiste. Z globaške strani so bili. Nekdo je bil zraven, ki je Podgorčeve otroke poznal. Ne pa dijaka.

— In ti? se je vpiknil v njega.

— Dijak sem in zdaj za počitnice delam tukaj na očetovi domačiji. Danes pa grem zraven ovce iskat na Peco. Bo obenem lep izlet na goro. Še nikdar nisem bil gori. To bo najboljša snov za spis, ki ga bo treba takoj ob začetku šolskega leta v Kranju pisati.

— V Kranju hodiš v šolo?

— Na učiteljšče.

— Da je v Krainburgu kaj takega?

Pa to ni jugoslovanska šola.

Drugega policista je osmešalo, da je prekinil in povzel svoje:

— Če boste kakšne tuje dedce videli, boste sporočili!

— Za koga pa imate toliko nabasanega v malhi? Joh je bil sedaj na vrsti, ki je neprizadeto povedal:

— Malca je za nas štiri. In soli imamo tudi. Bomo jo grede trosili, da bo nam čreda raje sledila!

— Kaj pa ste kaj novega čuli tukaj v Podgorju?

— Ne vemo kaj. Mi vsak dan sečemo in seno spravljamo!

Ko so bili spet sami, se je šele zbal dijak: Kaj pa bi bilo, če bi trčili zdaj na gošarje?

Mi pa v sredi?

Zdaj šele vem, kako nevarno je tukaj!

Skozi visoko travo na Lužah so stopicali po izhopeni stezi v gosjem redu. Pred dijakom je bil Stanko. Malho je seveda že zdavnaj zamenjal, ker je bila le pretežka.

— To je gošarska steza! Zdaj smo mi tudi taki kot gošarji!

— Psst! ga je kregal Pep.

— Naj tiči kje kak policist, pa te čuje. Saj si atiju obljubil, da boš nas danes cel dan lepo ubogal.

— Zdravko, ti boš nekoč, ko boš velik, učitelj? Kdaj pa bo to?

Kdaj pa boš tako velik? je više v planinskem lesovju baral Stanko! Zdaj se je ves čas držal svoje-ga polbrata, ki ga je v teh tednih posebno vzljubil.

Dijak mu je vedno pripovedoval kake zgodbe, zna-ne ali namišljene ali predelane karlmajke.

— To bo še dolgo.

— A veš, kaj bom pa jaz?

Najbrž že kmalu! je čez čas pošepetal Stanko. Polbrat ga je gledal. Na smešnjeca se ni bilo zane-sti, ali bo spet nova šala ali nepričakovana nedovo-ljena otročarija.

Stanko se je približal. Fantove ustnice so že šče-getale po dijakovem uhlju:

— Jaz bom gošar!

Drugi niso čuli, ker so se razpršili vsevprek v raz-ličnih razdaljah in iskali sveže ovčje govne, da bi prišli pogrešani čredi na sled.

— Po novem se reče:

Partizan! ga je popravil dijak. Gledala sta se. Sta-rejši brat je opazil na mlajšem, da je najbolj podo-ben očetu. Le očke ima malce rjave, dočim so oče-tove temnejše.

— No dobro, pa po novem. Res, jaz hočem biti partizan. Puško bom dobil. Pozneje si bom priboril še parabolo.

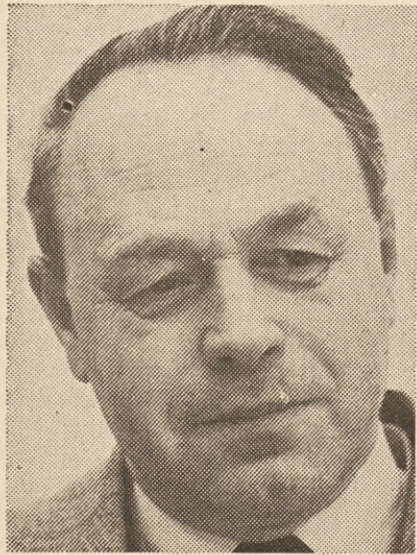
Ali veš, kaj je to?

Dijak ni vedel.

Pri Lužiškem stanu, ki je bil pravtako požgan kot hlevi na Lužah in vse carinarske stavbe stare av-strijsko-jugoslovanske-meje, so zavili levo skozi vi-šinski gozd s košatimi strešnicami in bujnim rastli-njem.

(Dalje prihodnjič)

K manjšinskemu šolstvu na Koroškem

Avtor: Rudi Vouk

Prvi počitniški teden letos poleti je bil tradicionalni pedagoški teden. V okviru tega sklopa prireditelj je predaval tudi vodja manjšinskega oddelka pri deželnem svetu za Koroško okrajni šolski nadzornik prof. Rudi Vouk in podal bilanco trenutnega stanja dvojezičnega pouka na Koroškem, vključil pa je tudi izredno zanimiv zgodovinski pregled. Voukovo predavanje je bilo dvojezično, NT ga prinaša docela v slovenščini.

Šola na južnem Koroškem je v teku desetletij doživela razvoj, ki je precej zanimiv in katerega oblikovalci — kakor vedno v šoli — so bili učitelji in učenci, akoravno so bili posredni oblikovalci bolj odločilni: vsakokratne šolske oblasti in predpisi, ki so jih izdali in po katerih so potem prakticirali. Ti predpisi so bili vodilo za tozadnje šolsko dogajanje.

Kratek pogled nazaj na šolsko dogajanje naj bi olajšal pregled, da nihče ne bo mogel reči: vse je jasno, nihče se ne spozna!

Marija Terezija je upostavila Nemško šolsko komisijo, katere predlogi glede šolskih knjig so imele svoje sankcije leta 1772 in glede splošnega šolskega reda leta 1774 za nemške normalne, glavne ter trivialne šole in med drugim pridejo do izraza tudi v „Metodni knjigi iz leta 1776 za učitelje nemških šol v c. k. dednih deželah“.

V tej metodi knjigi je obširno nakazano za učitelje, kako in kaj morajo učiti, kako je treba ravnati s šolskim redom itd.

Šola, ki jo je uvedla Marija Terezija, so v nasprotju z latinsko šolo imenovali „nemško šolo“ in naj bi jo obiskovali vsi otroci od 6. leta naprej. V metodi knjigi je zapisano dobesedno: „Zaradi tega odredimo, da morajo starši in skrbniki otroke, zmožne za šolo, nezmotljivo poslati k šoli ali jih pustiti učiti doma (str. 397)“.

Južni del Koroške je imel takrat v pretežni večini slovensko prebivalstvo. C. k. dedne dežele tudi drugod niso bile zgolj nemškogovoreče. Nadregionalni prometni — in upravni jezik pa je bila nemščina. Iz tega razloga so povsod skušali zasedrati znanje nemščine. To pa gre najbolj uspešno z doraščajočo generacijo. Jožef II. je pozneje napravil nastavitve v javni službi odvisno od znanja nemščine.

V določenih pokrajinah in deželah torej prebivalstvo ni razumelo nemščine. Zaradi tega metodna knjiga iz leta 1776 vsebuje tudi poglavje „Kako je treba naučiti nemščine mladino v krajih, kjer ne govorijo nemško“.

Rad bi tukaj opozoril tudi na stavek „Tako, ko je materni jezik bil naučen po pravilih v lastni slovnici“ ter ga posebej podčrtal: cilj pouka nemščine na šolah — veliko jih ni bilo — torej ni bil odriniti materni jezik. Materinega jezika se je bilo treba naučiti po pravilih njegovega lastnega jezika! Torej tudi ni slučaj, da je izšla leta 1777 Ožbalt Gutsmanova „Windische Sprachlehre“ in 12 let pozneje njegov nemško-slovenski slovar, saj so se jezuiti vedno udejstvovali kot znanstveniki.

Ožbalt Gutsman je početnik tako imenovane pokrajinske književnosti na Koroškem!

Na Koroškem se je začela uveljavljati nova šolska naredba jeseni leta 1775 z otvoritvijo celovške normalke, katere ravnatelj je bil Mossmann. Sem je povabil iz vse dežele duhovnike, učitelje in organiste, da so jih v nekaj tednih poučili o novi Felbigerjevi učni metodi. Do leta 1779 je bilo izvežbanih na ta način 197 učiteljev in

duhovnikov v novi učni metodi, poroča Gruden v svoji zgodovini (str. 987). Ravnatelj in nadzornik Mossmann je tudi prepotoval Koroško in predlagal, kje naj se ustanovijo nove šole. Za Hodiše npr. je Mossmann zahteval učitelja, ki zna oba jezika. V Porečah ob jezeru npr. so se ljudje in oskrbnik šolskega sklada branili nemške šole: večina otrok bi se morala naučiti najprej nemško, potem bi šele mogli nemško brati in pisati. Branili so se šole torej tudi zaradi tega, ker so bile po svojem značaju „nemške“, ker je manjkalo slovenske večših učiteljev in slovenskih šolskih knjig — edino katekizem je bil na razpolago tudi v slovenskem jeziku.

Šolski načrti iz ere Marije Terezije in Jožefa II. so hoteli rešiti važno vprašanje ljudske izobrazbe. Vzorec je bila saganska učna metoda in začetno upoštevanje materinščine otrok kot izhodišče, ki pa je dostikrat kmalu prešlo v sam nemški pouk, ker so učitelji videli glavni namen šole v priučitvi nemškega jezika, kajti slovenskega so otroci itak znali. Tako je ostalo do leta 1848. Šola v tistem času pa kljub temu ni bila instrument germanizacije, ker je bilo šol malo (še 1852 je hodilo v velikovškem okraju od 4959 šoloobveznih otrok le 1842 v šolo), šolski obisk slab in čas ni bil nacionalističen.

Leta 1848 je ministrstvo dekretiralo: „In den Volksschulen soll künftighin der Unterricht den Schülern in ihrer Muttersprache erteilt werden“. Cerkveno šolsko nadzorstvo je bilo uvedeno leta 1804 in je ostalo tudi po letu 1848 — do RVG — državnega ljudskošolskega zakona leta 1869. Pod ministrom grofom Leo Thunom (1849—60) se je pouk na podlagi materinskega jezika v nenemških krajih močno razvil. Na Koroškem je bil tedaj deželni šolski nadzornik, duhovnik in šolski svetnik Šiman Rudmaš, doma iz Št. Primoža v Podjunu od leta 1851—1858. Umrli torej 100 let pred odlokom iz leta 1958. V času med 1848 in 1869 je veljalo načelo, da se ravna učni jezik v šoli po cerkvenem jeziku, torej po uporabi jezika v cerkvi, za zrelejšo mladino na višji stopnji pa nemščina kot učni predmet. V jezikovno mešanih krajih pa naj se učita oba jezika, ker ima to jasne prednosti.

Rudmaša je nasledoval duhovnik in šolski svetnik dr. Pavissich, ki je ostal glede učnega jezika v šoli na istem stališču, ki je doslej veljalo: jezik v cerkvi je tudi učni jezik v šoli. To načelo je — pa samo glede verouka! — ostalo v veljavi več ali manj do zdaj veljavnega manjšinskega šolskega zakona iz leta 1959. Nadzornik Pavissich je izdal v letih 1860 in 1861 tudi kot prvi šematizem in koledar s članki pod imenom „Kärntnerischer Volksschulen-Kalender 1860“ in tudi za leto 1861.

Po šolskem koledarju leta 1860 je bilo leta 1858 na Koroškem 298 glavnih in trivialnih šol; po jeziku so te šole bile: 216 nemške, 15 slovenske, 67 slovensko-nemške. (Seite 28). V šolskem koledarju za leto 1861 je objavljen tudi članek Antona Janežiča „Prijazna beseda slovenskim učiteljem“, kjer zahteva od učitelja, „ako hoče svoje učence s pridom učiti slovenskega jezika, da mora sam dobro znati slovensko slovnico in vse lastnosti slovenskega jezika“.

Ker se je Janežič v svojem stavku dotaknil tudi slovenskega pouka, sledijo njegovemu spisu pojasnila glede učnega jezika. Povedano je: „Das Ministerium hat zu wiederholten Malen erklärt, daß in den Volksschulen die Muttersprache als Unterrichtssprache zu

gebrauchen ist; es gibt jedoch in mehreren Kronländern viele Schulen, in welchen die Pflege zweier Landessprachen zum notwendigen Bedürfnisse wird, daher auf keine Weise umgangen werden kann... In sprachlich gemischten Ortschaften sind die Kinder in der slowenischen und deutschen Sprache zu unterrichten... Das Verlangen slowenischer Gemeinden, daß ihre Kinder die deutsche Sprache in der Schule lernen, ist gewissenhaft zu berücksichtigen...“

Iz tega teksta je razvidno, da se položaj slovenske sicer še ni poslabšal, vendar je nemščina na pomen pridobila — od časa Marije Terezije je minilo 90 let.

Leta 1868 je padlo cerkveno šolsko nadzorstvo, leta 1869 je stopil v veljavo državni ljudskošolski zakon.

Nova šolska oblast na Koroškem — deželni šolski svet — je začel realizirati nova šolska določila. Tenda so vladali na Koroškem nemški liberalci in nacionalci. V letih 1870, 1871 je bilo povpraševanje občinskih zastopstev glede učnega jezika — na podlagi predpisa, da je treba vprašati tiste, ki šolo vzdržujejo — in to so bile občine (v občini seveda ni prišel vsak do besede, ker je to bilo odvisno od plačevanja davka) — nato je deželni šolski svet določil leta 1872 učni jezik vsem šolam na južnem Koroškem: šole z nemškim učnim jezikom, šole s slovensko-nemškim učnim jezikom in šole s slovenskim učnim jezikom. Dr. Martin Wutte poroča o tem povpraševanju v svoji brošuri „Die utraquistische Volksschule“, slovenski avtorji govorijo o nejasno stavljeno vprašanjih glede obsega slovenskega in nemškega. Dr. Wutte poroča, da je bil izid po poročilu deželnega šolskega nadzornika dr. Gobanca sledeč: V okraju Šmohor naj se uporablja v prvih šolskih letih slovenščina, nato pa nemščina in naj se gojita oba jezika, predvsem pa nemščina. V beljaškem in celovškem okraju naj se skrbno goji nemščina, večina je zahtevala izrecno nemščino kot učni jezik. Wutte nato reče: „Einige, wie z. B. Gurnitz, verlangten sogar, daß die deutsche Sprache die ausschließliche Unterrichtssprache sein sollte. Dies lehnte der Landesschulrat aus didaktischen Gründen ab.“ Nejasnost je tukaj očitna. Če je večina zahtevala izrecno nemški učni jezik, potem se ne more nato še reči: „Einige verlangten ausschließlich deutsche Unterrichtssprache“. Iz tega sledi, da tudi v teh dveh okrajih za spodnje stopnje slovensčina le ni bila izključena kot to kaže primer velikovškega okraja: „Die Schulgemeinden im Bezirk Völkermarkt sprachen sich mit Ausnahme derer von Völkermarkt, Pustritz und Seeland dahin aus, daß der Unterricht in den zwei unteren Klassen slowenisch, später aber auch deutsch erteilt werde. Völkermarkt und Pustritz verlangten nur deutsche. Seeland nur slowenische Unterrichtssprache.“

S to kategorizacijo je bila ustvarjena utrakvistična šola, ki je obstajala do leta 1938. Začetni pouk je bil na tej slovensko-nemški šoli slovenski, v 2. šolskem letu, pozneje že v 1. (na treh šolah nekaj časa šele v 3. šolskem letu), se je začelo s pomočjo slovenskega jezika, dostikrat skozi le v njegovi narečni obliki, s poukom nemščine, ki je potem ostala učni jezik do konca šolske dobe. Učni načrt za slovenščino je utrakvistična šola dobila šele po 20 letih: v letih 1890, 1891.

Kljub temu, da je vrsta šol prišla v kategorijo z nemškim učnim jezikom, pa je ostala vpeljava učen-

cev v nemščino ista kot na priznanih utrakvističnih šolah. Leta 1872 je bilo od DŠS določeno (na prošnjo KŠS), da mora v Krivi Vrbi tudi verouk biti v nemškem jeziku. Kljub temu pa je deset let pozneje razpis za nadučiteljsko mesto zahteval znanje slovenskega jezika. Ta primer ni edini; isto velja za celo vrsto drugih šol.

Utrakvistična šola je forsirala nemški jezik; na 3. šolski stopnji obisk slovenskega jezika kot predmeta s 3 urami tedensko ni bil več obvezen — in se je tega pouka udeležilo le majhno število otrok. Poudarek na nemščino je bil razbrati tudi iz odloka DŠS iz leta 1877: „Da die slowenische Bevölkerung des Landes selbst dringend wünscht, daß ihre Kinder in der Schule die ihnen so notwendige deutsche Sprache sicher erlernen und da der Grad der Erlernung dieser Sprache ohne Zweifel einen integrierenden Bestandteil der gesamten Unterrichtserfolge bildet, so wird der k. k. BSR beauftragt, in Hinkunft bei Vorlage von Gesuchten um Verleihung von Quinquenalzulagen der Lehrkräfte an utraquistischen VS in dem gesetzlich erforderlichen Gutachten über die erzielten Unterrichtserfolge genau und speziell anzugeben, in welchem Grade der Geschwister der diesbezüglichen h. Verordnungen nachgekommen ist und welche Erfolge derselben auch in dieser Richtung erzielt hat“.

Razvoj šole na južnem Koroškem že pred letom 1848 in po letu 1869 je šel v smer, da se je poudarjala važnost nemščine in da je pri tem slovenščina stopila vedno bolj v ozadje. Potreba po znanju nemščine je naraščala, čeprav se je na vasi še vedno govorilo le slovensko.

Vedno boljše znanje nemškega jezika po mladi generaciji, tudi v povezavi z dejstvom, da šola ni gojila slovenskega jezika v smislu besede in se z njim tudi ni identificirala, v povezavi z dogodki po 1. svetovni vojni sicer še ni spre-

Oglašujte v našem listu!

menilo zunanje strukture utrakvistične šole, vendar so se notranje strukture glede slovenskega pouka le predrugačile. In v novi 1. avstrijski republiki so postali koroški Slovenci manjšina v enojezični državi z nemškim uradnim jezikom. Širilo se je mnenje, da so manjšine na sploh obsojene, da utonejo v večinskem narodu... Priključitev Avstrije k Nemčiji pa je prinesla konec vsakega manjšinskega šolstva in bi zmaga nacizma pomenila tudi izbris slovenskega jezika sploh.

Vzpostavitev 2. avstrijske republike je prinesla na Koroškem obvezno dvojezično šolo, ki je veljala za vse otroke na določenem področju. Ta tip šole se je držal do leta 1958 in je še tako blizu, da ga tukaj ni treba obravnavati. Od šolskega leta 1959/60 dalje je šolstvo urejeno po določilih veljavnega manjšinskega šolskega zakona, ki nam je vsem znan.

(Dalje prihodnjič)

ČESTITAMO!

Franc Inzko, profesor na Zvezni gimnaziji za Slovence od ustanovitve naprej, je pred kratkim dobil od zveznega predsednika dr. Kirchschrägerja podeljen naslov višjega študijskega svetnika. K podelitvi tega visokega odlikovanja čestita daljnovidnemu pedagogu tudi NT!

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Vrtača“

v Slovenjem Plajberku

Kraj: Hotel Andrej Lausegger

v Slovenjem Plajberku

Čas: sobota, 25. 8. 1979, ob 20. uri

Sodelujejo:

● Citraški trio „Pobratenje“ iz Trziča

● Vokalni kvintet „Dekleta“ iz Bukavice

● Moški zbor „Trta“ iz Žitare vasi

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na

IZLET NA GORENJSKO

ki bo v nedeljo, 16. 9. 1979, z odhodom ob 5.30 iz Ždovel in ob 6.00 iz Borovelj (avtobusna postaja). Pot bo vodila z avtobusom preko Ljubelja, Bleda in Podkljucke (obisk partizanskega spomenika) v Bohinj, kjer si bomo ogledali novi spomenik prvopristopnikom na Triglav ter se udeležili tudi znanne prireditve „KRAVJI BAL“. Izlet bo pod strokovnim vodstvom vodiča.

Prijave sprejme do konca avgusta: Andrej Wieser, Hauptplatz 9, 9170 BOROVLJE ali: Posojilnica Borovlje, Pfarrhofgasse, 9170 BOROVLJE

SREČANJE PEVSKIH ZBOROV

ob 75-letnici obstoja SPD Radiše

v nedeljo, 26. 8. 1979, ob 14. uri v Kulturnem domu na Radišah.

Sodelujejo:

Mešani zbor SPD „Bilka“, vodi Jožko Boštjančič

Moški zbor SPD „Edinost“, vodi Valentin Pavlič

Mešani zbor SPD „Gorjanci“, vodi Stanko Wrulich

Moški zbor SPD „Jepa-Baško jezero“

Moški zbor SPD „Kočna“, vodi dr. Anton Feinig

Moški zbor KUD „Stane Žagar“, vodi Egi Gašperšič

Folklorna skupina „Planina“, vodi Mira Oraže

Moški zbor SPD „Svoboda“, vodi Stanko Černic

Tamburaški zbor SPD „Zvezda“, vodi Dorica Sabotnik

Mešani in moški zbor SPD „Radiše“, vodita Šimej in Stanko Wrulich

Po prireditvi bo zabava na prostem

Igrajo FANTJE IZ PODJUNE

Slavni rimski govornik in državnik Mark Tulij Cicero (106—43 pr. n. š.) je napisal blizu sto del. Strašno je sovražil prazno besedičenje. Nekoč je na Forumu poslušal zagovornika, ki je kazal na varovanca in izumetničeno poudarjal: „Ta izredni človek, ki ga je mati devet mesecev nosila pod srcem...“

Cicero ga je ustavljal z besedami: „Ali morda druge matere nosijo otroke v žepu?“